

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בהתחלה, כשכולם צדיקים, כולם משה רבינו –
ניצוץ משה שבי מקשר אותי בצורה ישירה לה'.
אבל אחרי החטא, כשנפלתי לשכחה, אני זקוק למשה רבינו שבדור
שיעורר אותי, יחזיר אותי לזכרון הקדום שלי

[מתוך השיעור 'יראה ותענוג']

ויקרא תשפ"א

ויקרא ה'תשפ"א

04 עשיה בדרך ממילא נקודה מעובדת

הזכרון של האיתן שבנשמה
עם שמחת אי־הידיעה מאפשרים
פעולה נוכחת וזורמת במציאות

05 יראה ותענוג תורות רבי חייקא מאמדור

עשיית מלאכה בימות החול
מתוך השראת השבת ועל החיבור הייחוד
בין היראה והתענוג ושלמותם בשבת

23 הסיפור החסידי התוועדות לכבוד הילולת הרבי הרש"ב

למה הרבי הרש"ב זכה לנשיאות
ועל שבע מדרגות של גילוי אלקות
אצל הצדיק

29 צדיק מצד ימין נועם אלימלך

על עבודת הצדק האוכל בקדושה
ומקרב את כולם

32 קרבנות נדבה זהב שלמה

מדוע פותחת התורה
דווקא בדיני קרבנות נדבה?

35 הניגון החסידי ניגון מספר 493

ניגון לפרק ק"כ – הפרק החדש
של הרבי מליובאוויטש

36 מענות ותשובות תשובות הרב לשואלים

האם בגאולת פסח היתה
אתערותא דלתתא מצד בני ישראל?

37 פֿאַזאַר ד'לֶדְזִיךְ עבודת צֶרֶךְ גְבוּהַ

לְפָנֶי הַקֹּב"ה צֶרֶךְ אֶת עֲבוּדַת ה' שְׁלֵנוּ?

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צל | מברכה: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
בשיתוף עמותת ואביטה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות** די בכל אתר ואתר. לפניכם גליון לפרשת **ויקרא**, מלא בכל טוב – שיעורים, התוועדויות וסיפורים חסידיים לכל המשפחה. **שמו לב שמדור הספור החסידי השבוע לא נמצא במקומו הקבוע ובצורתו הרגילה.**

מה בגליון?

ב"ה זכינו לאחרונה לכמה וכמה שיעורים ושניים מהם נמצאים כאן בגליון שלפנינו. **השיעור הראשי** הוא שיעור מעמיק ויסודי באחד מהספרים הקדומים והפחות מוכרים של החסידות – "**חיים וחסד**" לרבי **חיים חייקא מאמדור**. מי שמוכן להתאמץ, ימצא בו תובנות חשובות והדרכות עבודה קיומיות. הנקודה המעובדת הפעם נוגעת בחשיבות של מה שמוסבר בחציו הראשון של השיעור – **כיצד ניתן לזכות לעשיה בדרך ממילא**. חציו השני של השיעור נוגע מזוויות שונות ביחוד הפלאי בין יראה ותענוג.

השיעור השני בגליון הינו חלק שני מהתוועדות ברית מילה שנערכה השבוע בכפר חב"ד ביומא דהילולא של הרבי הרש"ב, ובו סיפר הרב כמה סיפורים על בעל ההילולא ועל מעלת ההכרעה שלו מתוך 'מושכל ראשון'. כשתוך כדי הדברים ביאר **שבע מדרגות של התגלות הקב"ה לצדיקים**, מהו יחודו של מלך שאינו בעל רוח הקדש, מתי יש להפעיל שיקול דעת ומתי שיקול דעת עלול לגרום לשפיכות דמים.

לכבוד **יום הולדתו של הרבי מליובאוויטש** השבוע, ב"א ניסן, חרגנו מסדר הניגונים ודלגנו לניגון החדש של הרב - **ניגון על הפרק החדש של הרבי**, פרק קכ בתהלים.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

עשיה בדרך ממילא

במושגי הקבלה, סוד הזכרון – **"זכור"** – הוא יחוד שני שמות קדושים, שם **עב** (שם הוי' במילוי יודין) ושם **קסא** (שם אהיה במילוי יודין). החסידות מסבירה את משמעות השמות הללו בעבודת ה':

שם **עב** הוא גילוי ה"איתן שבנשמה" – גילוי שרש הנפש העתיק-הנצחי, הקשה והמוחלט. ממדרגה זו נמשכת 'תקיפות הבטול', בטול-עצמי שאינו רק התאיינות והעדור, אלא הנכחה של ה' המבטלת את חשך העולם. כך, אברהם אבינו, שנקרא "איתן האזרחי", מתמסר כולו לבטל את חשך האלילות ולפרסם אלקות בעולם (מתוך מסירות נפש 'טבעית' – הוא לא מחפש למסור את נפשו, אלא מסור כולו להפצת האלקות, גם אם ימות בשל כך). ההכרה שהאיתן שבנשמה הוא כח שנמצא בנו זה מכבר, ירושה מאברהם אבינו, ועלינו רק להזכר בו, 'משחררת' מהמודעות העצמית השלילית לעוצמה הזו והופכת אותה לטבעית.

שם **קסא** הוא המפתח להתחדשות תמידית, מעין לידה-מחדש, מתוך זכרון שעם כל הידע שצברתי – אליבא דאמת **"איני יודע"** שום דבר ("תכלית הידיעה שלא נדע"). בדרך כלל, שמחה כרוכה בהשגות ובהישגים, ואלה כרוכים במודעות עצמית ונוטים להתקבעות בידיעות הקיימות ולהסתפקות בהישגים הקיימים. אבל שמחה בטהרתה היא דווקא שמחת אי-הידיעה, מתוך זכרון שעוד לא הבנו שום דבר, עוד לא עשינו שום דבר והעיקר עוד לפנינו.

עשיה בדרך ממילא, שכולה נוכחות והתמסרות, תלויה בשילוב הזה של חשיפת האיתן שבנפש, מתוך בטול מלא לשליחות שמטיל עלי ה', עם חוית שמחה ואי-ידיעה ה'מחליקה' את התוקף והאיתנות ושומרת מהפיכתם לנוקשות וקבעון.

את השבת עלינו לזכור גם בששת ימי המעשה – "זכור את יום השבת". מתוך זכרון השבת והשראתה מתקיים "ששת ימים תעשה מלאכה" – המלאכה תעשה כמאלה, בדרך ממילא. דרך ממילא אינה 'התחמקות' מיגיעה וכניסה לאוירה בטלנית. אדרבא, על המובן הזה של ממילא כתוב שחסידים לא דגלו בשום דבר שנעשה 'ממילא' – כל דבר צריך לבוא בכוונה ומתוך 'עבודה'.

אמנם, גם יגיעה יכולה להיות ממילאית – כשהאדם זוכה לפעול ללא מודעות עצמית המעכבת את זרימת העשיה ויוצרת חיכוך עם הסביבה (כאשר ניצול כל הכוחות לא משייר אף חלק בנפש פנוי 'להסתכל מבחוץ'). דוגמה לכך יש בפסוק "אז נדברו יראי הוי'" – כשהאדם איננו 'מדבר', אלא הדבור 'נדבר' ממנו מעצמו, זהו דבור אמתי, כן ונוכח, הרבה יותר מאשר דיבור 'מעושה', בו מופנה מאמץ המודעות ל'איך אני נשמע' וכיו"ב.

המפתח לעשיה הממילאית הזו הוא זכרון נוכחות ה', "שויתי ה' לנגדי תמיד", המניס את **חשך** המודעות הנפרדת (מודעות האדם לעצמו וגם לכל ריבוי הפרטים והעיסוקים של העולם, **המשכיחה** את ה'). בשביתת השבת אנו מתעלמים מהריבוי של המציאות ומרדיפתנו אחרי הישגים וחשים רק בנוכחות ה', וקיום "זכור את יום השבת" בכל ימי השבוע משרה השראה זו גם על העשיה שבהם.

המדור מוקדש לזכות: הרכה הנולדת
מרים בינה תח' הרמן – כב אדר.
שתגדל להיות חסידה יר"ש ולמדנית

שיעור

תורות רבי חייקא מאמדור

יראה ותענוג

קיצור מהלך השיעור

השיעור שלפנינו הוא שיעור עמוק, המיוסד בעיקרו על תורות מהספר "חיים וחסד" לרבי חיים־חייקא מאמדור. **פרק א** הוא הקדמה, היוצאת מרמז ביום השיעור ומעמיקה בסוד ה"זכור" – יחוד של "**תקיפות הבטול**" (גילוי האיתן שבנשמה) ו"**שמחה בטהרתה**" (מתוך "תכלית הידיעה שנדע שלא נדע"). **פרק ב** מסביר כיצד ניתן לעשות **מלאכה** בעולם בדרך **ממילא**, מתוך השראת השבת, מכחו של משה רבינו המעורר בנו את **זכרון ה'** תמיד. **פרק ג**, עיקר תורף העיון בתורות רבי חייקא, עוסק ביחוד **היראה והתענוג** – ציר יפהפה החורז את התורות שלו, כפי שמומחש בעיון בתורות לפרשת ויקהל (ממנה יצאנו) ולפרשת ויקרא (אליה אנו נכנסים). בשיעור היה פרק גדול נוסף, שלא נכנס כאן מקוצר היריעה, ויתפרסם בהמשך אי"ה.

א. "זכור" – תקיפות הבטול ושמחה בטהרתה

כ"ח אדר – "זכור"

הזכרון – מושג שדברנו עליו לאחרונה^ב, ונמשיך לדבר עליו הערב.

"זכור" שייך גם לעמלק, "זכור את אשר עשה לך עמלק"^ג, שגם דברנו לאחרונה^ד על כך שזו מצוה שנמשכת תמיד, אבל במיוחד "מדר דר"^ה, מהדור של אדר לדור של ניסן. המלה "זכור" גם שייכת במיוחד לשבת

נכנסנו כבר ליום כ"ח אדר. אדר הוא חדש תקיף ובריא^א ויום ה**כח** שבו הוא יום חזק ביותר. אם כבר, בהשגחה פרטית, התחלנו מהתאריך של היום, נעשה חשבון – כמה שוה **כח אדר?** **רלג**. מלה חשובה במספר הזה היא **זכור**. סוד

ב שיעור ליל פורים ח"ב (נדפס בגליון הקודם).

ג דברים כה, יז.

ד שיעור אור לכ"א אדר (נדפס בגליון הקודם).

ה שמות יז, טז.

נרשם ע"י איתאל גלעדי, לא מוגה. מוצאי ד"ך אדר תשפ"א – שיעור טלפוני.

א תענית כט, ב.

אהיה הוא שאני עתיד להוליד-להוולד ולהתהוות מחדש^{יא}, "אהיה אשר אהיה"^{יב}, זהו השם של אמא. שוב, עצם ההויה – מה שה' היה, הוה ויהיה כאחד – הוא שם **עב**. כח ההתהוות והחידוש – הוא שם **קסא**. שבת זו, שבת מברכין ניסן, היא שבת החדש. קוראים, בנוסף לפרשת שבוע, "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"^{יג} – צריך לייחד את הדיבור כדי להסביר זאת. ויקהל מתחיל משבת, סוד "זכור", ובאותה שבת קוראים "החדש הזה לכם וגו'". חדש הוא התחדשות. שבת היא מוחין דאבא, שם **עב**, והחדש-התחדשות, התהוות חדשה, היינו שם אהיה. שוב, כשמחברים את שני השמות האלה, **עב** (72) ועוד **קסא** (161), מקבלים **זכור** (233), שבהשגחה פרטית שוה **כח אדר**.

שם עב – האיתן שבנשמה

מה משמעות יחוד השמות בעבודת ה' יתברך? כתוב בחסידות^{יד} ששם **עב** הוא גילוי האיתן שבנשמה – "משכיל לאיתן האזרחי"^{טו}, פסוק שחז"ל דורשים על אברהם אבינו^{טז}. "משכיל לאיתן האזרחי" אומר שאצלו מתגלה האיתן שבנשמה – כח מסירות הנפש שלו, בעיקר מסירות הנפש להקדיש את חיו לפרסם את האלקות בעולם, ללכת לקרוא בכל מקום שה' אחד. גם אצלו, "ויטע אשל"^{יז}, לנטוע את האשל שלו – שהוא האדר שלו, "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר"^{יח} – ולקיים "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם"^{יט}. זהו אברהם אבינו, שהוא האיתן שבנשמה, שם **עב**.

קדש, כי מצות שבת בעשרת הדברות, בפרשת יתרו, מתחילה "זכור" – "זכור את יום השבת לקדשו". הכל בסימן "זכור". אז בעצם השרש והמקור של ה"זכור" הוא שבת. גם פרשת השבוע, פרשת ויקהל, מתחילה משבת. משה רבינו מקהיל את כל עם ישראל, מכאן לומדים חז"ל^י שצריך להקהיל קהלות בשבת וללמוד ביחד – גם הלכות שבת וגם חיזוק ותוספת כח בכל עניני התורה והמצוה, גם את הנגלה וגם את הנסתה, הפנימיות, שנוגעת לפנימיות הנפש. הפרשה בעצם מתחילה מסוד השבת, שקודמת גם למלאכת המשכן – מלאכת המשכן אינה דוחה שבת. זו הנקודה העיקרית והראשונה בפרשת ויקהל. שוב, שבת היא בסימן של "זכור", ששוה **כח אדר** – הכח של אדר.

זכור – יחוד עב-קסא

איך מסבירים בכתבי האריז"ל את הסוד של "זכור"? זו כוונה מיוחדת וחשובה: האריז"ל אומר^י ש"זכור" היינו שני שמות – שהם בעצם יחוד אבא ואמא עילאין. השם של אבא עילאה, שענינו בטול במציאות, בטול בתכלית, הוא שם **עב**. השם של אמא עילאה, שענינה שמחה, הוא שם **קסא**. כמו שאבא הוא בטול בתכלית גם אמא היא שמחה בתכלית, "שמחה בטהרתה"^{יט} במטבע הלשון שטבע הרבי. צריך לייחד אותם. **עב-קסא** יחד זו הכוונה של **זכור**, מהכוונות היסודיות ביותר בקבלה.

עב הוא שם הוי' במילוי יודין – **יוד הי ויו הי**. שם **קסא** הוא גם במילוי יודין, אבל שם אהיה – **אלף הי יוד הי**. המשותף הוא האות י (יש בשני השמות ז יודין), שעוד נסביר יותר בהמשך. שם הוי' מאיר בחכמה, "הוי' בחכמה", ופירוש שם

יא זהר ח"ג סה, ב; שעה"כ דרושי פסח א.

יב שמות ג, יד.

יג שם יב, ב.

יד סה"מ עטר"ת ד"ה "ראה אנכי" פ"ב.

טו תהלים פט, א.

טז ב"ב טו, א; ויקרא רבה ט, א; זהר ח"ב קי, א.

יז בראשית כא, לג.

יח ביצה טו, ב.

י שם כ, ח.

ז ילקו"ש רמז תח.

ח פע"ח שער השבת פ"ג; שער היחודים פ"ז. ובכ"מ. ראה גם שיעור ליל פורים תש"פ ח"א (פורסם בגליון זכור השתא).

ט שיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח.

י משלי ג, יט.

"משה זכה לבניה"^{כה}. גם בשעת מתן תורה וגם בשעת ההסתלקות שלו הוא זכה, לא רק ל-**מט** שערי בינה, אלא גם לשער הנון של הבינה^{כז}. דווקא מדרגה זו הוא מסר הלאה – "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"^{כח} ותלמידו יהושע בן נון נקרא כך על שם משה רבינו, שזכה לשער הנון^{כח}. אף על פי שכל החיים הוא לא זכה לשער הנון^{כט}, פעמיים הוא כן זכה – בשעת מתן תורה ובשעת ההסתלקות, ועל שם כך נקרא נון. יש גם בפעם אחת בתנ"ך שהוא נקרא משה עם **נ** – **מנשה**^ל – ה-**נשמה** שלו, נשמה היא בינה ("ונשמת שדי תבינם"^{לא}).

מהו אותו נון? כתוב^{לב} ששער הנון הוא "איני יודע" – תכלית הידיעה שלא נדע"^{לג}. כל **מט** השערים של הבינה הם ידיעות – עוד ידיעה ועוד ידיעה, עוד השגה ועוד השגה. חכמה היא השכלה ובינה היא השגה, כך מוסבר בחסידות^{לד}. כל **מט** שערים הם להשיג עוד יותר ועוד יותר. השגה היא כמו שאדם משיג רוכש משהו, ואז הוא גם שמח מאוד – זהו הפשט למה בינה היא שמחה. אבל יש את "תכלית

כל **מט** שערים
הם להשיג עוד
יותר ועוד יותר.
השגה היא כמו
שאדם משיג
רוכש משהו, ואז
הוא גם שמח
מאד – זהו הפשט
למה בינה היא
שמחה. אבל
יש את "תכלית
הידיעה", שער
הנון, שאז "לא
נדע" כלום – ואז
השמחה שלו היא
"שמחה בטרתה"

עב בגימטריא **חסד** – "חסד לאברהם"^ט. שרש קו ימין הוא בחכמה, קו החסד, קו ההמשכה וההשפעה לזולת.

כמוכן קשור גם לספר ה**תניא**, אותו כתב אדמו"ר הזקן כדי לגלות את ה**איתן** שבנשמה^כ. ה"איתן שבנשמה" הוא תקיפות הבטול^{כא}, כפי שדברנו לאחרונה^{כב} בהסבר שש פעמים "היהודיים" (כתיב, בשתי יודין) במגלת אסתר. כעת יש עוד הסבר יפה, שהי הראשונה היא של מילוי שם **עב** והי השניה של מילוי שם **קסא**. ביחס לנקודת הבטול של הי, יש בטול ויש תקיפות הבטול – הכפל, "כפלים לתושיה", של הי. שוב, האיתן שבנשמה הוא תקיפות הבטול, **כח** (תקיפות)

מה (בטול) של ה**חכמה**. כשכותבים **כח-מה** הכתר, עד רדל"א, מאיר בתוך ה**חכמה** – ה**כ** של כתר קודמת ל**ח** של **חכמה**. גם יש **כ**, אבל שם הארת ה**כתר** נכללת ב**ח** של ה**חכמה**, שקודמת לה, ולא קודמת וכולטת בפני עצמה. שוב, הווארט הוא ששם **עב** הוא האיתן שבנשמה.

שם קסא – איני יודע

מהו שם **קסא**? כתוב בפירוש^{כג} שזהו סוד "לעולם ילמד אדם לשונו לומר **איני יודע**"^{כד}, כפי שלומדים ממשה רבינו. על משה רבינו כתוב

כה ראה ר"ה כא, ב; זח"ב קטו, א (ובנצוצי זהר שם).
כו לקו"ת וספר הליקוטים ואתחנן (ג, כו). הובא בשל"ה תושב"כ ואתחנן (שסט, א) בשם מהרח"ו; קהלת יעקב ערך 'משה' אות יא.

כז ע"פ תקו"ז תקון סט (קוב, א). וראה גם זהר ח"ג רטז, ב. כח מגלה עמוקות רנ"ב אופנים אופן מו; אותיות לשון הקדש אות נון.

כט ר"ה כא, ב.
ל שופטים יח, ל. ראה ב"ב קט, ב.
לא איוב לב, ח.

לב גנזי ישראל (צ'ורטקוב) פרשת בלק; הוספות לקדושת אהרן (סדיגורא) ט"ז אייר תרס"ז. ועוד. ראה לקוטי הלכות ספיה"ע ה"א.

לג בחינת עולם יג, לג.
לד ראה סידור עם דא"ח ד"ה "הללו אל בקדשו" (ע, ג). ובכ"מ.

יט מיכה ז, כ.
כ שיחת יום א' של פסח תש"ג סעיף יז (סה"ש תש"ג עמ' 59).

כא ד"ה "פתח אליהו" תש"ב פ"ב (סה"מ תש"ב עמ' 80).
ראה מאמרי כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש המבוארים במאמר "בלילה ההוא נדדה שנת המלך" הערה ה (וכן בהערות כז, צ וצה"ש שם).

כב ליל פורים שנה זו ח"ב (פורסם בגליון הקודם).
כג ראה אמרי יוסף (ספינקא) פרשת ויצא קמד, ד.
כד ברכות ד, א.

היא "ראשית הגילוי"^{מא}, היה חשך ויש אור, אבל אין עדיין משהו ממשי שאפשר לאחוז בו, לנגוע בו, לתפוס אותו. אבל בינה היא כבר התהוות ממשית, ראשית המציאות, ראשית היש בבניה – דבר חדש. כמו "ויקם מלך חדש"^{מב} (ה"חדש" הראשון שכתוב בתורה, "הכל הולך אחר הפתיחה"^{מג}) – אין לך 'יש' כמו מלך. בכל אופן, פתחנו בנושא בזכות התאריך של היום, **כח אדר**, ששנה **זכור**, **עב-קסא**. הסברנו מהם **עב-קסא**, מה שצריך לייחד, וגם אמרנו הקדמה חשובה – שאמנם כתוב "זכור" אצל עמלק, מצוה רמה ונשאה בתורה, מצוה של משיח, אבל מקור ה"זכור" בתורה הוא "זכור את יום השבת לקדשו", סוד השבת, תחלת פרשת ויקהל.

ב. "תעשה מלאכה"

רבי חיים חייקא מאמדור

בעל ה"חיים וחסד"

את השיעור הערב נקדיש לכמה קטעים מתוך ספר חסידות מאד חשוב, עמוק ולא כל כך ידוע – "חיים וחסד". זהו ספר של אחד מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש, רבי חיים חייקא מאמדור. הוא היה חבר קרוב של אדמו"ר הזקן, שגם התגורר בליטא והיה צריך להשפיע על יהודי ליטא. זו משימה לא קלה, כמו שהמגיד עצמו אמר. יותר ממאה שנה הספר "חיים וחסד" היה בכתב יד, נעלם מכל העולם ורק לפני כמאה שנה הוא יצא לאור. לכן רבי חייקא לא כל כך מוכר וגם הספר שלו לא כל כך מוכר, אבל זהו ספר מיוחד, מופלא ביותר. נלמד ממנו הערב כמה קטעים, גם שנוגעים לפרשת ויקהל וגם לפרשת ויקרא – פרשת השבוע הבא.

צריך לציין שהיאריציט שלו, כ"ג אדר, היה ביום ראשון השבוע. הוא הסתלק בשנת תקמ"ז.

מא ראה ע"ח שמ"ב פ"א. ומבואר בכ"מ בחסידות.

מב שמות א. ח.

מג ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.

הידיעה", שער הנון, שאז "לא נדע" כלום – ואז השמחה שלו היא "שמחה בטרתה" (ללא כל סבה, ללא איזו השגה שבה ראוי לשמוח). זהו סוד שם **קסא**, כפי שהסברנו, "**איני יודע**".

ח"איני יודע" ל"איני יודע"

נמצא שסוד ה"זכור" הוא הרכב של האיתן שבנשמה ושל "תכלית הידיעה שלא נדע". מתוך ה"איני יודע" הוא מתהווה מחדש – "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה". מה זה מזכיר? את "עד דלא ידע"^{לה} של פורים, שעדיין ממשיכים הלאה, שה"דלא" הופך להיות השם הקדוש **אלה**, שנולד מחדש. כך, מתוך ה"איני יודע" מגיע ל"איני יודע". בדיוק הנושא שדברנו לאחרונה^{לו}, שכמו שיש "עד דלא ידע" יש 'עד דכן ידע', כמו שיש "ולא יעבור"^{לז} יש 'וכן יעבור'^{לח}, ה"לא" הופך ל"כן" – זו גם בחינת משה רבינו, שזכה לשער הנון, "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא"^{לט}.

מענין ש"איני יודע" הוא אחרי ש"י אחת מה"איני יודע" נעלמת, ואז הופך ל"איני יודע". כמו בפסח, "אחד מי יודע? אחד אני יודע... שנים אני יודע וכו'". ווארט יפה, שפורים הוא "איני יודע" ואילו פסח הוא כבר "אני יודע". **איני יודע** ועוד **אני יודע** עולה **חדש**, **יב** צירופי **הוי'**, "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה", מלה חשובה ומספר חשוב ביותר בקבלה.

אמנם כח ההתחדשות שייך לחכמה, אבל ההתחדשות בפועל, ההתהוות של משהו, היא בבניה. בינה היא "ראשית המציאות"^מ. חכמה

לה מגילה ז, ב.

לו ליל פורים ח"ב (נדפס בגליון הקודם).

לז אסתר ט, כז.

לח כפי שנתבאר שם, "ולא יעבור" וכן יעבור' עולה "נצח ישראל", והוא הוא עולה זכור במילוי, זין כף וו ריש!

לט במדבר יב, ז.

מ ראה ד"ה "ציון" תרס"ב (סה"מ תרס"ב עמ' שנו); ד"ה "שובה" תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עמ' ל). סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א. שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' קסט.

בימות החול,

"ששת ימים"

תעשה מלאכה,

הארת השבת

פועלת שהמלאכה

תעשה מעצמה

בדרך ממילא.

כלומר, השבת

באמת נמצאת כל

השבוע

מעצמו, "אז נדברו יראי הוי' גו'"⁽¹⁾. זו שאיפה של כל חסיד, שבזכות דבקונו בה', המעשים שהוא עושה והדיבורים שהוא מדבר יהיו בדרך ממילא. המקור לכך הוא פתיחת פרשת ויקהל. הפסוק "ששת ימים תעשה מלאכה" הוא הקדמה לציווי של שבת. כלומר, ב"ששת ימים תעשה מלאכה" אינך שובת, השביתה היא רק בשבת, אבל המלאכה נעשית בדרך ממילא

— העשיה הזו בדרך ממילא היא־היא הארת שבת קדש בתוך ימי החול, כמו שאנחנו אומרים "היום יום ראשון בשבת", "היום יום שני בשבת" וכו'⁽²⁾. כפי שהוא מסביר, הארת השבת היא־היא הארת הזכרון והיא־היא הארת נשמת משה רבינו, שהוא סוד הזכרון.

תלמיד חכם אמת, כפי שעל כולנו לשאוף להיות, נקרא שבת כל השבוע⁽³⁾ — מלאכתו נעשית בדרך ממילא. בשבת צריך לחשוב שמלאכתך עשויה לגמרי⁽⁴⁾, שאין יותר מה לעשות, אבל בימות החול, "ששת ימים תעשה מלאכה", הארת השבת פועלת שהמלאכה תעשה מעצמה בדרך ממילא. כלומר, השבת באמת נמצאת כל השבוע. לפני "בראשית ברא אלהים", הפסוק הראשון בתורה, שנסביר בהמשך, יש שבת. בפירוש השבת מופיעה בתורה אחרי ששת ימי המעשה, אבל יש את השבת שלא כתובה בפירוש בתורה — השבת שלפני ששת ימי החול. יש שבת, ששת ימי החול, ועוד שבת⁽⁵⁾ (שבת, ששה ימים, שבת הוא על דרך ארון זהב, ארון עץ, ארון זהב, שיוסבר בהמשך אי"ה).

כלומר, ההסתלקות שלו, היא בדיוק יומיים אחרי הסתלקות רעו הרבי ר' אלימלך מליז'נסק. ההסתלקות בהפרש של יומיים היא סימן שיש קשר הדוק ביניהם — עלו יחד לשמים. כנראה שהם צריכים להיות כעין חברותא בשמים להחיש את הגאולה, לעורר רחמים רבים על עם ישראל. הרבי ר' אלימלך הוא הרבי של כל צדיקי פולין, ואילו רבי חיים מאמדור, כמו שצינו,

שייך לליטא. הוא התקרב, לפי גרסה אחת, על ידי רבי אהרן הגדול מקרלין, אותו שלח המגיד במיוחד לקרב אותו. כאשר הוא הגיע למגיד, בזכות רבי אהרן, המגיד אמר 'הבאת לי מנורת זהב טהורה, מלאה שמן, שרק חסרה שידליקו אותה'. בתחלת דרכו, רבי חיים מאמדור היה מתענה הרבה מאד משבת לשבת, היה ער אלף לילות ללמוד תורה. המגיד אמר, לפני שהוא שלח את רבי אהרן, שהוא רואה שיש נשמה מאד גדולה ויקרה מסתתרת באמדור, שילך ויביא אותה אליו. לפי גרסה אחרת רבי מענדלי מויטבסק ואדמו"ר הזקן יחד קרבו אותו למגיד. בכל אופן, ראוי שכל אחד יכיר את הדמות שלו וילמד עליה.

"תעשה מלאכה" בדרך ממילא

נתחיל להתבונן בפירוש הראשון שלו על פרשת ויקהל⁽⁶⁾:

אחרי "ויקהל משה את כל עדת ישראל" כתוב "ששת ימי תעשה מלאכה" — דבר שנעשה בדרך ממילא⁽⁷⁾, 'פון זיך אליין', בלשון חב"ד. באידיש אומרים 'עס טוט זיך' (הדבר נעשה מעצמו), או 'עס רעדט זיך' (הדבור מתדבר

מו מלאכי ג, טז.

מז מכילתא בחדש ז. וראה באריכות רמב"ן לשמות כ, ח.

מח זחר ח"ג כט, א.

מט מכילתא בחדש ז.

נ והסימן: שבת, ששה ימים, שבת בגימטריא ג"פ שבתא, משולש יחידה כו'.

מד ויקהל אות צד (במהדורה שלפי פרשיות).

מה ראה גם מעין גנים ולחיות עם הזמן פרשת ויקהל והנסמן שם.

יון, מלחמת חנוכה – "להשכיחם תורתך"^נ. רצו להשכיח לא את התורה עצמה – שילמדו תורה באוניברסיטה – אבל שישכחו את נותן התורה^{נד}. אין לך קליפה יותר קשה, עד כדי כך שלפי הבעל שם טוב שכחת ה' היא מקור כל הרע שבעולם. ממילא, מקור כל הטוב בעולם הוא זכרון ה', שהוא בעצם הפסוק "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{נט} (ה־ש של תשובה, האות הראשונה של השרש, לפי הסימן של הרבי ר' זושא^{נו}).

תיקון השכחה – על ידי משה

כל עוד זוכרים את ה' – יש גילוי ניצוץ משה רבינו בתוך כל אחד ואחד. משה רבינו הוא-הוא סוד הזכרון, וכשהוא גלוי בכל אחד, פחות זקוקים להתלות בממוצע המחבר, משה רבינו שבדור, ולהתעלות באמצעותו. אבל ברגע שנופלים לאחוריים, שהם השכחה, ושוכחים את ה' – זקוקים לזהות מי הוא המשה שבדור. הרי אני פעלתי בחטא שלי להשכיח את ה', ובעצם להעלים את ניצוץ משה רבינו שבי, וממילא עכשיו אני זקוק ביתר שאת ויתר עז למצוא את משה ולהתקשר אליו – כל הענין בחסידות של התקשרות ממשיית לצדיק הדור.

אחרי שנפלתי לשכחה אני כבר לא הצדיק, אני כבר לא משה רבינו. בהתחלה, כשכולם צדיקים, כולם משה רבינו. אז צריך את משה רבינו כדי לגלות לנו תורה ומצוות, אבל מבחינת הקשר לקב"ה – משה רבינו שבי מקשר אותי בצורה ישירה לה'. אבל כעת, כשנפלתי לשכחה, צריך מישהו שיעורר אותי. אני נרדם, עמוק בתרדמה, וצריך מישהו שיבוא להעיר אותי. כך אמר הבעש"ט^{נז} ששמו ישראל כי העולם ישן –

השבת הנעלמת רמוזה במלה **בראשית**, **ירא-שבת** (אחד מהצירופים של **בראשית** בתיקוני הזהר^{נח}), שהוא גם **ירא-בשבת**^{נב} (בהמשך נראה שהוא כותב בפרשת ויקרא ש־**שבת** אותיות **בשבת**), יראת-בשבת היא היראה הכי גדולה, **יראה** של **הראיה** ממש באלקות, כפי שהיה במתן תורה, בשעת מעמד הר סיני. שם זכינו ל"יראתו על פניכם"^{נג} – "איזו היא יראה שעל הפנים? זו הבושה"^{נד}. תכלית יראת שמים היא להגיע לירא-בשבת, מדרגה שבאה מהשבת שלפני ששת ימי בראשית (עצמות אור אין סוף שלפני הצמצום הראשון של "בראשית ברא אלהים"). דווקא השבת הזו פועלת שהמלאכה שאתה עושה במציאות תעשה בדרך ממילא. אחרי "ששת ימים תעשה מלאכה" מגיעה השבת שאחרי ששת ימי המעשה – "וביום השביעי שבת".

שרש הרע – שכחת ה'

כל הפרשה שלנו, "ויקהל", היא הכפרה על מעשה העגל. בפרשיות תרומה-תצוה הופיע הציווי על המשכן, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"^{נה}, ועל בגדי כהונה. כעת הביצוע בפועל ממש, שהוא תכלית התשובה והכפרה על חטא העגל. חטא העגל נכתב בפרשת כי תשא ומיד אחריו באות הפרשיות ויקהל-פקודי. זו חזרה, שהיא המעשה בפועל, על תוכן פרשיות תרומה-תצוה.

מה קרה? בחטא העגל נפלנו לקליפת השכחה. למדנו לאחרונה^{נז} בשם הבעל שם טוב ששתי הקליפות הקשות שנלחמו אתנו ועדיין נלחמות נגדנו, קליפת פרעה וקליפת עמלק, יושבות על עורף האדם ופועלות שכחה – שתשכח את ה', תשכח את האלקות. יותר מאוחר זו קליפת

נד נוסח "ועל הנסים" לחנוכה.

נח ראה סה"מ תש"א עמ' 59 ואילך (נעתק בלוח "היום יום" ב' טבת); לקו"ש חכ"ה שיחה לחנוכה ס"ד.

נט תהלים טז, ח.

ס לוח "היום יום" ג' תשרי (וביאורו בימים ד'ח' תשרי).

סא ראה רשימות דברים (חיתריק, תשמ"ט) ח"ג עמ' דח. הובא ונתבאר באור ישראל ח"א בסיפור "אני ישנה ולבי ער". ראה גם הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית)

נא הקדמת תקו"ז ה; ב; יב; א ובכ"מ.

נב שם תקון כח.

נג שמות כ, יז.

נד ע"פ נדרים כ, א.

נה שמות כה, ח.

נו ליל פורים ח"ב (נדפס בגליון הקודם).

משה רבינו

שבי מקשר
אותי בצורה
ישירה לה'. אבל
כעת, כשנפלתי
לשכחה, צריך
מישהו שיעזור
אותי. הבעל שם
טוב הוא המשה
רבינו שבדוד, והוא
נשלח לעזור בכל
אחד את משה
רבינו שבו עצמו

גם הדעת הכללית של נשמות עם ישראל^{טו} – תפקידו להזכיר את ה', לגרום שנוכח את ה'. מתוך המח שבצד האחור נפתחות העינים^{טז} לקיים "שויתי הוי' לנגדי [לפני] תמיד". בכל אופן, הסוד של משה רבינו הוא הזכרון, והכל תיקון של חטא העגל.

לשמה – למשה

הוא מביא את הרמז, שכתוב בספרים הקדושים, בפסוק "מזמור שיר ליום השבת"^{טז} (שכתוב^{טז} שהוא גם הפרק שאדם הראשון אמר אחרי החטא שלו,

וגם אנחנו אומרים בכל שבת) – ראשי תבות **למשה**^{טז}. לפעמים אומרים^{טז} שהיינו 'לשמה', אותו דבר.

איך קרבו את רבי חייקא מאמדור? ראו אותו לומד תורה בהתמדה, ושאלו אותו 'מה אתה עושה?'. הוא ענה 'לומד תורה לשמה'. רבי אהרן – לפי הגרסה הזו, אותה נקח – שאל אותו, אז איפה ה"דברים הרבה"? רבי מאיר – בחינת פנים, וזכרון, "מאיר עיני חכמים בהלכה"^{טז} – אומר ש"כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו'".^{טז} מיד אחרי שרבי אהרן אמר לו זאת הוא קפץ על העגלה ואמר לעגלון להדהיר את הסוסים מהה. אבל, כמו שאמר המגיד, היה חסר רק להדליק אותו – הווארט הזה, איפה

לא סתם ישן, אלא היה בתרדמה, תרדמת, עלפון עמוק – וצריך לשלוח מישהו שילחש את השם העצמי של האדם המעולף באזנו וכך יעורר אותו ויחבר אותו לשרשו במודע (כאשר השם העצמי של כלל ישראל הוא ישראל, שמי. אני אותו 'לחש' המסוגל לעורר את כלל ישראל מהעלפון, ומהכלל באים לכל פרט ופרט בפני עצמו, שהרי כל הפרטים כלולים בכלל). הבעל שם טוב הוא המשה רבינו שבדוד, והוא נשלח לעזור בכל אחד את משה רבינו שבו עצמו. בכל אופן,

צריך אותו – הוא נשלח לעזור אותנו. אנחנו לא מתעוררים כל כך מהר בעצמנו, לא כל כך מהר חוזרים לאיתננו, להיות כל אחד משה רבינו בעצמו. לכן אנחנו זקוקים למשה רבינו עצמו – להתקשר לבחינת הפנים. נפלנו לשכחה, בחינת אחור, וצריך את הפנים – שהם משה רבינו. כדי להתקשר אלינו, לאחור שלנו, צריך שהוא עצמו ירגיש עצמו אחור – יסוד תורת הבעל שם טוב^{טז} – ועל זה נאמר "וראית את אחרי ופני לא יראו"^{טז}. הוא הפנים שלנו, והפנים שלנו מתחברים לקב"ה. הוא בקש "הראני נא את כבודך"^{טז}, רצה לראות את הפנים של ה'. הוא יראה את הפנים? כשהניצוץ שלו יהיה בגלוי בתוך ישראל, שלא יצטרך לרדת לחבר את כולם, שהכל יהיה בדרך ממילא – כמו שנמשיך להסביר – ואז הוא יהיה בבחינת פנים. בינתים הוא "וראית את אחרי", "קשר של תפילין"^{טז}, שהוא עצמו מח הזכרון. משה רבינו הוא החכמה, וגם "זכה לבניה", והוא

אות תיח.

טז ראה כש"ט (קה"ת) אותיות קג, קלט, קפד, רעא, שפד.

טז שמות לג, כג.

טז שם פסוק יח.

טז ברכות ז, א.

טו תניא פמ"ב.

טז כמבואר באריז"ל (ספר הליקוטים שמות עה"פ "וירא הוי' כי סר לראות". ובכ"מ) שהדעת כוללת ב עטרין, חסד וגבורה, שכל אחת כוללת פעמים הוי', בגימטריא עין – שתי עינים.

טז תהלים צב, א.

טז ויקרא רבה י, ה; מדרש תהלים צב. ובכ"מ.

ע שעה"כ דרושי קבלת שבת ענין הבו לה; פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א ושער השבת פרקים יח.

עא ראה שיעורי ח' ניסן וג' אייר ס"ט.

עב עירובין יג, ב.

עג אבות פ"ו מ"א.

אזיל^{טח}, היא האות העיקרית, ז, ויה הידיעה של "השבת", האות העשירית, היא ה"קדש" של הפסוק, ה הידיעה של "השבת", "זכור את יום השבת לקדשו", שבת היא קדש, "העשירי יהיה קדש להוי".

שוב, ה"זה" של משה רבינו בא משבת, הוא עצמו השבת, הוא השביעי מאברהם אבינו ועליו דורשים "כל השביעין חביבין"^{טט}. כמו ששבת היא היום החביב, ככה משה רבינו הוא הנשמה החביבה של נשמות עם ישראל. זהו הרמז של נבואת משה רבינו בתוך הפסוק הראשון של שבת בעשרת הדברות.

כל הפסוק "זכור את יום השבת לקדשו" עולה 1837, מספר מגן דוד ה'חי' (יש חי אותיות בפסוק, כמו שהזכרנו). שכל אחד יבין את החשבון.^פ בלי האותיות זה, שאר הפסוק שוה 1825, כפולת כה, כה פעמים חכמה. הפלא ש- כה פעמים חכמה שוה כל שלשת מילויי המלה חכמה — חית כף מס ה, חית כף מס הא, חית כף מס הה. אלה בעצם שלש מדרגות של ספירת החכמה, שלש מדרגות של פרצוף אבא — החב"ד דאבא (מילוי י), החג"ת דאבא (מילוי א) והנהי"ם דאבא (מילוי ה). כל שלשת המילויים הללו יחד שוים בדיוק 1825, כה פעמים חכמה, כפולת המלה חכמה השרשית, החכמה עצמה. אם כן, שבת מתחילה מ"זה" עם מספר שרומז בצורה הכי מובהקת לחכמה, כה (יהי, כמו "יהי אור"^{פא}) פעמים חכמה, יהי חכמה. כמו שאמרנו, שבת היא מוחין דאבא, מוחין של חכמה. עד כאן מאמר מוסגר של רמז-כוונה בפסוק "זכור את יום השבת לקדשו" כמקור נבואת משה רבינו (נבואת "זה" על גבי נבואת "כה" — "מוסיף עליהם משה כו" — זה-כה בגימטריא יחידה, סוד עלית משה מחיה ליחידה כנודע).

ה"דברים הרבה" שלך, איפה ה"מגלים לו רזי תורה"? זה היה הניצוץ שהקפיץ אותו. הוא קפץ ורץ אחרי העגלה עד שנפל, ואז רבי אהרן עצר, והוא שאל 'איפה משיגים את הדברים הרבה?!'. הוא אמר לו — 'בא איתי למעזיטש'.

יש הרבה אנשים שחושבים, אולי, שהם לומדים תורה לשמה. צריך שיבוא מישהו ושאל אחד כזה: 'טוב, איפה ה"דברים הרבה" שלך?!', ויביא אותו לרבי. עד אז הוא בחינת אחר, אין לו את הפנים של משה רבינו. זהו הרמז של "מזמור שיר ליום השבת" ר"ת למשה, לשמה — בשביל להגיע למדרגה של לשמה צריך להגיע למשה, שהוא סוד הפנים והוא סוד השבת.

נבואת "זה" ב"זכור את יום השבת"

נאמר עוד רמז שמקשר את משה רבינו לסוד השבת, הזכרון: ידוע^{עד} שיחוד ומעלת נבואת משה רבינו ביחס לכל הנביאים, הוא שכל הנביאים התנבאו ב"כה אמר הוי", ב"כ הדמיון, ואילו משה התנבא ב"זה הדבר אשר צוה הוי". בכל הנביאים יש עדיין צורך בבירור כח המדמה, "וביד הנביאים אדמה"^{עה}. אבל משה רבינו כבר עבר מזה, כמו שהרמב"ם^{עו} מסביר שאצל משה רבינו אין שום דמיון בכלל — רק דברים ברורים, "זה הדבר אשר צוה הוי".

שבת מתחילה ב"זכור את יום השבת לקדשו". איפה רמוזה המלה "זה"? היא האות הראשונה של מצות שבת, שהוא גם יום ה'ז, בחינת "זכור". כמו שאמרנו, כה אדר שוה זכור. ב"זכור את יום השבת לקדשו" יש רק ז אחת, בהתחלה, וגם רק ה אחת. איפה ה-ה שם? בהמשך הפסוק — "זכור את יום השבת לקדשו". אם סופרים, יש חי אותיות בפסוק, וה-ה היא האות העשירית — "העשירי יהיה קדש להוי"^{עז}. האות הראשונה, הראש של הפסוק, "בתר רישא גופא

עח עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

עט ויקרא רבה כט, ט.

פ מספר מגן דוד מורכב 12מ, זה, משולשים פלוס 1. וכאן: 1837 הוא 12 משולשי 17 (153, בצלאל) ועוד 1.

פא בראשית א, ג.

עד רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

עה הושע יב, יא.

עו הלכות יסודי התורה פ"ז ה"ו.

עז ויקרא כז, לב.

מה התכלית

של "ויקהל"?

בשביל מה

צריך התוועדות

של הרבי עם

אלפי חסידים?

ההתקהלות

עצמה היא מדות,

התפעלות, רגש

– כשיש הרבה

יהודים יחד זה

מרגש

ההקהלה – תיקון הרגש

כתוב "ויקהל משה את כל

עדת בני ישראל". לפעמים

בתורה כתוב קהל ולפעמים

עדה, וכאן מופיעים שני

המושגים. הייתי חושב שאחרי

"ויקהל" יהיה כתוב קהל, אבל

כתוב שהקהיל את "עדת בני

ישראל". בתרגום אונקלוס אין

הבדל ביניהם – הוא מתרגם

"ויכנס משה ית כל כנישתא דבני

ישראל". הוא לא מבחין בין קהל

לעדה, כי בפשט אותו דבר.

אם כבר אמרנו את המלה

"כנישתא" נזכיר שכתוב בקבלה^פ שהמשיח

יבוא בזכות "כנישתא חדא". נאחל שאנחנו נזכה

להיות אותה "כנישתא חדא" – "כנישתא חדא"

של יהודים שבאמת זוכים ללמוד תורה לשמה,

ולא סתם לומדים לעצמם אלא זוכים להשפיע.

היום עיקר העבודה הוא להשפיע, ללמד הלאה,

שיתקיים "לכשיפוצו מעינותיך חוצה", כמאמר

המשיח לבעש"ט^{פג}. צריך "כנישתא חדא" של

יהודים שמקדישים את עצמם לקרוא בשם ה'

א-ל עולם לכל באי עולם (כמו אברהם אבינו).

אז יבוא משיח בחסד וברחמים תיכף ומיד ממש.

יש עוד כינוי לבני ישראל – עם. לפעמים

אנחנו "עדת בני ישראל", לפעמים "קהל ישראל"

ולפעמים "עם ישראל". זו גם החלוקה של חב"ד

חג"ת-נהי"ם או מושכל-מורגש-מוטבע: **עדת**

אותיות **דעת** – הכינוי עדת ישראל מבליט את

המוחין שלנו, חכמה-בינה-דעת, המושכל שלנו.

קהל הוא המורגש שלנו, חסד-גבורה-תפארת –

מתקהלים מתוך התרגשות. עם (לשון גחלים

עוממות, כמבואר בתניא^{פד} בסוד "אין מלך בלא

פב זהר חדש מדרש הנעלם כג, ב. וראה לקוטי הלכות או"ח

הלכות נט"י לסעודה ה'; אבה"ע הלכות פו"ר ואישות ה"ה.

פג אגרת הבעש"ט לגיוס רבי גרשון קיטובר. מובא בכש"ט

(קה"ת) אות א.

פד תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

עם^{פה}) הוא המוטבע שלנו,

נצח-הוד-יסוד, הרובד הכי פשוט

ובסיסי, רובד המעשה, "המעשה

הוא העיקר". יש רמז יפה ששלש

הרמות – **עדה-קהל-עם** –

משלימות יחד לרובע, **חי** ברובע

(324), **חי** פעמים **חי**, "חי חי הוא

יודך כמוני היום"^{פז}.

כתוב בספה"ק^{פח} ש"ויקהל

משה" היינו תיקון לאותה

מלה שהופיעה קודם בתורה,

בניקוד אחר, "ויקהל העם על

אהרן"^{פח} – פסוק הפתיחה של

חטא העגל. רמז מובהק שפרשת

"ויקהל" באה לתקן את חטא העגל. כאן התכלית

היא קהל, אבל משה הקהיל את עדת בני ישראל,

העדה, וזהו תיקון ל"ויקהל העם" – אז יש כאן

את כל המושגים. ה"תעשה" כאן, לשון נפעל,

מתקן את מה שקרה שם לגריעותא ("ויצא

העגל"^{פט} מעצמו"^צ).

מה התכלית של "ויקהל"? בשביל מה

צריך התוועדות של הרבי עם אלפי חסידים?

ההתקהלות עצמה היא מדות, התפעלות, רגש

– "בבית אלהים נהלך ברגש"^{צא}. פירוש "ברגש"

היינו ביחד^{צב} – כשיש הרבה יהודים יחד זה

מרגש. משה רבינו צריך לתקן את ה"ויקהל"

שלהם בכך שהוא נותן להם רגש, אבל תכלית

פה עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; ספר החיים פ'

הגאולה פ"ב; רבינו בחיי על בראשית לח, ל; תניא, שער

היחוד והאמונה פ"ז.

פו ישעיה לח, יט.

פז לקו"ת וספר הליקוטים פרשת ויקהל. עץ הדעת טוב

פרשת כי תשא.

פח שמות לב, א. "ויקהל העם על אהרן" "ויקהל משה"

עולה "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" – "שמע ישראל"

לשון "ישמע שאול את העם" (שמאל"א טו, ד; וראה

עבודת הקדש ח"ג פל"ז ובריבו ספרי קבלה וחסידות),

לשון מקביל ל"ויקהל".

פט שמות לב, כד.

צ אוה"ח שמות לב, ח (ובכ"ד).

צא תהלים נה, טו.

צב ראה אב"ע, רד"ק ומצודות עה"פ.

לכן באמת חשוב ביותר שאנשים יעבדו. תלמיד חכם אמתי, שיושב בכולל, אם לומד תורה לשמה – ניחא, מניחים אותו לנפשו. אמרנו שגם אחד כזה, אם הוא בדור שלנו, מקדיש את כל חייו ללמוד וללמד – לא דק ללמוד לעצמו אלא גם ללמד לאחרים, שזו ודאי מלאכה ("תורה שיש עמה מלאכה"^{קא}, התעסקות באהבת ישראל^{קב}). בכל אופן, הוא מסביר שסוד המלאכה הוא בנין המלכות, שם אל-אדני. מהו בנין המלכות? כאן הוא מזכיר את המושג השלישי שלנו, אנחנו עדה-קהל-עם. בנין המלכות פירושו לתת למלך עם, "אין מלך בלא עם"^{קג}. מתוך המלאכה אנחנו נעשים עם לקב"ה, "עם המלך במלאכתו"^{קד}. גם הקב"ה עושה מלאכה, כביכול^{קה} – הוא מהווה את העולם בכל רגע (באמצעות הנה"י שלו, כחות המעשה). במלאכה הזו הוא עושה מצוה, זו מצות הצדקה שלו, "רחבה מצותך מאד"^{קי} כמבואר בתניא^{קי}.

ג. יראה ותענוג "עם המלך" – יראה ותענוג

אמרנו שעם הוא גם עם. מצד אחד, עם הוא לשון עוממות, כנ"ל – אנשים רחוקים ולא מוארים מעצמם, שזקוקים למישהו שידליק אותם, כמו שספרנו על רבי חיים מאמדור עצמו. מצד שני, העם הוא "עם המלך". עיקר מציאות

הרגש כאן הוא לעלות מרגש לדעת. ב"ויקהל העם" יש ידידה, וכאן, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", יש עליה מתוך רגש ההתקהלות, רגש קדש. ממש "בית אלהים נהלך ברגש", כי בהמשך מדובר על עשית המשכן. המטרה היא להגיע לסוד הדעת, להיות מחובר תמיד לה' יתברך, ה"שויתי", שהוא בעצם הארת נשמת משה רבינו בתוך כל אחד ואחד. כשזוכים לכך יש את "ששת ימים תעשה מלאכה" בדרך ממילא.

מלאכה – בנין המלכות

הוא מביא רמז, גם כוונה בכתבי האריז"ל, ש-**מלאכה** בגימטריא אל-אדני^{צג} – השם שמאיר בעולם העשיה ובעצם מקיים אותו. בעולמות בריאה-יצירה-עשיה יש את השמות אל-שדי (בריאה), אל-הוי' (יצירה) ואל-אדני^{צד} (עשיה, "אף עשיתיו"^{צה}). מובן מדבריו ששם אל, שקודם לכל אחד מהשמות של העולמות, הוא בעצם הבנין של אותו עולם. שם אל-בכל דבר הוא החסד שלו, "עולם חסד יבנה"^{צו}, "חסד אל כל היום"^{צא}. בעולם הבריאה זהו ה"חסד יבנה" של שם שדי, לכן הוא אל-שדי. ביצירה זהו ה"חסד יבנה" של שם הוי', "אל הוי' ויאר לנו"^{צב}, "יוצר אור". בעשיה האל של אדני, שם המלכות. הסוד של אל-אדני הוא מושג שמוכר לנו – בנין המלכות. מכאן הוא לומד מהו סוד המלאכה. בשביל מה צריך לעבוד? במכילתא דרשב"י כתוב ש"ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך"^{צט} בעשרת הדברות זו מצוה^ק – יש מצוה של מלאכה. למה? כי המלאכה שעושים בששת ימים היא תיקון העולם – בנין המלכות.

צג שער המצות פרשת בא.

צד מבו"ש ש"ג ח"ב פט"ו; שער המצות פרשת עקב; פע"ח שער הנהגת הלימוד פ"א. ובכ"מ.

צה ישעיה מג, ז.

צו תהלים פט, ג.

צז שם נב, ג.

צח שם קיח, כז.

צט שמות כ, ט.

ק וראה מלכות ישראל ח"א מאמר "עבודה עברית".

קא אבות פ"ב מ"ב.

קב שיחת סעודת יום דחה"ש ה'ש"ת (סה"ש ה'ש"ת עמ' קיח במהדורת לשה"ק).

קג רבינו בחיי על בראשית לח, ל; עמק המלך שער שנשועי המלך פ"א; ספר החיים פ' הגאולה פ"ב; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

קד דברי הימים א' ד, כג.

קה אם כן, יש כאן בעצם שלש מדרגות מלאכה – "מלאכתו" של הקב"ה, מלאכת החולין שלנו (שגם מצוה לעשותה, כנ"ל, והיא צריכה להעשות בדרך ממילא) ומלאכת המשכן האמורה כאן (שהיא הממוצע בין שתי המלאכות). ג"פ **מלאכה** בגימטריא **רפח** – ביורר **רפח** ניצוצין תלוי בשלש המדרגות הללו.

קו תהלים קיט, צו.

קז ראה אגה"ק יז.

"רישא דאין" קי'. על האין הזה כתוב "החכמה מאין תמצא" קיח – זהו התענוג של השבת. אם כן, בעצם, תכלית סוד השבת היא היחוד בנפש בין יראה עילאה לתענוג.

מה קורה בשבת? הוא מסביר שבשבת שורה עלינו ה' יתברך. שבת היא יום של גילוי, המלך מתגלה לעם – "רצונו לראות את מלכנו" קיט, כמו בשעת מתן תורה ("לכולי עלמא בשבת נתנה תורה" קכ) – וכשרואים את המלך יש יראת בשת. כך בדיוק היה במתן תורה, "בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" קכא – שלא תפלו לקליפת השכחה, שתזכרו את ה' תמיד. בזכות הזכרון הזה "תעשה מלאכה" בדרך ממילא גם בימות החול. שוב, צריך לעשות **מלאכה**, שם **א-ל א-דני**, בנין המלכות – לדעת שאנחנו עם, לקבל עול מלכות שמים. העם ירא יראה תתאה, לכאורה לא העבודה של שבת, אבל להיות עם היינו תענוג. החידוש של רבי חייקא הוא שהתענוג והיראה הולכים ביחד.

העם הוא מורא מפני המלך, מורא מלכות, אימת מלכות – "שום תשים עליך מלך" קח שתהא אימתו עליך" קט. אבל בלהיות "עם המלך" יש תענוג – "כי עמך מקור חיים" קי'. כתוב בחסידות ש"עמך מקור חיים" היינו "מקור כל התענוגים" קיא. הפשט של "כי עמך מקור חיים" הוא ש"מקור חיים" הוא "עמך", אצלך, הקב"ה. אבל דורשים "כי עמך", אם יש יהודי ש"עם המלך במלאכתו", הוא עצמו משתתף בתענוג האלקי של "מקור חיים", בו ה' ברא את העולם, כמו שתיכף נסביר. לעם יש גם יראה וגם תענוג. כמו שנסביר, עיקר הווארט של, ששזור הרבה תורות בספר, הוא הקשר בין יראה לתענוג. לכאורה אלה שני דברים שונים, רחוקים ואפילו הפוכים. תענוג הוא אהבה, כמפורש בפסוק – "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" קיב. כאן הווארט, שחורז את כל הספר, הוא הקשר בין תענוג ויראה – שיראה היא הכלי של התענוג.

שבת – יראה וענג

בעצם, אלה שתי בחינות שמגיעות לשיאן בשבת קדש. כמו שהסברנו קודם, **ירא-שבת** הוא **ירא-בשבת**, המדרגה הכי גבוהה של יראה. מצד שני, הפשט של שבת הוא ענג – ענג שבת, "וקראת לשבת ענג... אז תתענג על הוי" קיג. מתענגים "על הוי'", מעל שם הוי"קיד, כי עונג הוא כתר קט, ולא סתם כתר אלא פנימיות הכתר קטד,

"אהל חועד" – היראה כלי לתענוג

בהמשך, בפרשת ויקרא, רבי חייקא דורש קכב על "ויקרא הוי' אל משה וידבר אליו מאהל מועד לאמר" קכג. ה"א זעירא של "ויקרא" היא הקטנת משה את עצמו. מוסבר בחסידות קכד שזהו תיקון לחטא אדם הראשון, א רבתי של "אדם" קכה. אדם הראשון רצה רק תענוג, בלי היראה. היראה היא הכלי לתענוג – אי אפשר לזכות לתענוג אמת, תענוג שמתחדש, בלי יראה. "תענוג תמידי אינו תענוג" קכו, אבל אם הוא מתחדש הולכים "מחיל

קח דברים יז, טו.

קט כתובות יז, א ובכ"ד.

קי תהלים לו, י.

קיא ראה לקו"ת בשלח א, א. ובכ"מ.

קיב שה"ש ז, ד.

קיג ישעיה נח, יג"ד.

קיד זהר ח"ב פח, ב.

קטו הגהת מהר"ח לזר ח"ב רסז, א אות ג. ורמז בספר יצירה פ"ב מ"ד ("אין בטובה למעלה מענג"). ובחסידות ברבוי מקומות (בפרט בספרי חב"ד).

קטז מאמרי אדה"ז תקס"ז עמ' שעט ובכ"ד. ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"א ובנספח ג' רישין שבכתר" (וביאורם בשיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' מז ואילך ועמ' רצא ואילך).

קיז עמק המלך ש"ט (תלת רישין) פ"א ואילך.

קיח איוב כח, יב.

קיט רש"י על שמות יט, ט.

קכ שבת פו, ב.

קכא שמות כ, יז.

קכב אות צו.

קכג ויקרא א, א.

קכד לקו"ת ריש ויקרא.

קכה דברי הימים א, א.

קכו ראה מגיד דבריו לעקב אות קסח בשם הבעש"ט

תענוג מִישראל^ל ולשם כך נתן לנו את היראה, "ועל ידי זה יוכלו להשיג התענוג" – התענוג שלנו הוא בכך שאנחנו עושים תענוג לקב"ה (וגם את התענוג שלנו מכך אנו מוסרים לה', מתענגים כדי שהוא יתענג מהתענוג שלנו^{קלב}, בסוד "ראשית בכורי אדמתך תביא בית הוי' אלהיך"^{קלג}). ה' ברא את העולם כדי להיטיב, הכוונה שכולנו נתענג עליו – כל הזמן יהיה או שבת ממש או הארה של השבת, שגם כשאנחנו בונים את המלכות על ידי המלאכה שלנו, המלאכה "תעשה" מעצמה.

תכלית השראת השכינה – תענוג בית המקדש

נחזור לתורה שלו בפרשת ויקהל: בנין המלכות הוא להיות עם למלך. מי שמרגיש את עצמו עם – הוא באמת עם, "עם המלך במלאכתו", שותף עם הקב"ה במלאכתו, ההתהוות התמידית של העולם. זו מדה של דבקות. גם בימות החול, הוא עם, הוא דבוק בקב"ה, ואז המלאכה "תעשה" מאלה, ממילא. הוא מסיים את התורה "ואז כשיבוא יום שבת ישרה עליו ה' יתברך ממילא" – גם ביום השבת לא תהיה לו עבודה מאומצת, עבודה מודעת, עבודה מכוונת. הא בהא תליא, בזכות המלאכה שלו, קיום מצות רשב"י "ששת ימים תעבד" ו"תעשה מלאכה" בדרך ממילא, תגיע אליו תכלית השראת השכינה בישראל בשבת.

תכלית השראת השכינה היא בעצם התענוג של בית המקדש. ידוע^{קלד} שבר"ה שחל בשבת לא תוקעין בגבולין כי התענוג של שבת עצמו הוא כל מה שאנחנו מסוגלים להשיג בתקיעת שופר. אבל במקדש תוקעים בשופר בר"ה שחל בשבת,

אל חיל^{קכז} – מתענוג לתענוג, מעולם הבא לעולם הבא, מגן עדן לגן עדן, כמו שמוסבר^{קכח} שיש אין-סוף מדרגות שעולים, מיום ליום ומרגע לרגע. כל העליה היא בזכות היראה – הוא מסביר שהיראה סועדת את ישראל שלא יפלו למטה, וממילא היא הדוחפת לעליה למעלה. רבי חייקא מסביר שה"א זעירא היא יראה, שמשה רבינו מקטין^{קכט} מעיד את עצמו (אתוון זעירין), כי הוא מרגיש שהמלך מדבר איתו. ה"וידבר הוי' אליו" פועל אצלו זעירות, ו"מאן דאיהו זעיר [יראה] איהו רב [תענוג]"^{קכט}.

המחבר את היראה והתענוג הוא משה רבינו, ועל כך כתוב שה' מדבר אליו "מאהל מועד". הוא כותב ווארט מאד יפה, ש"אהל" הוא יראה ו"מועד" הוא תענוג. רמזו יפה, שהוא לא כותב, ש-יראה עולה ופעמים אהל (שהוא עצמו וברבוע), ששת צירופי המלה אהל. המקיף, ה"אהל", הוא היראה – אבל ה"מועד" עצמו הוא התענוג. רבי חייקא אומר שמועד לשון עדי, קישוט, תכשיט – דבר שמענג. מועד הוא גם לשון דעת, תכלית המוחין, אבל "במקום שאתה מונה את הדעת אין אתה מונה את הכתר"^{קל} והפוך. כלומר, הדעת היא הכלי לכתר, ולא סתם הכתר אלא פנימיות הכתר – התענוג.

בשביל מה באים למקדש? להתחבר לה', להשתחוות לה', להתבטל אליו במציאות. אבל מה מושך לשם? זהו מבט חדש ופנימי לגבי כל המשכן: מדוע הקדישו בני ישראל את כל הנדבות שלהם למשכן (שמכפר על העגל), למוקד של עם ישראל שהוא גם בית תפלה לכל העמים^{קלא}? כי המקדש הזה הוא תמצית התענוג האלקי לשמו ברא הקב"ה את העולם. הוא אומר ש"הקב"ה רצה לקבל

(ומובא רבות אצל תלמידי הבעש"ט והמגיד).

קכז תהלים פד, ח.

קכח תו"א לב, ד ובריוני מקומות.

קכט זחר ח"א קכב, א.

קל ראה ע"ח שכ"ג (מוחין דצלם) פ"ה (מ"ק); שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קטו; ח"ג עמ' קנט.

קלא ישעיה נז, ז.

קלב ראה קדושת לוי בשלח ד"ה "הוי' ימלוך לעולם ועד"; יתרו ד"ה "או יאמר אנכי"; לקוטים ד"ה "ואמר ביום ההוא" וד"ה "תפלה לעני". ראה גם מעין גנים ח"א פרשת לך לך (בענין "לך לך – להנאתך").

קלג שמות כג, יט; לד, כו.

קלד לקו"ת דרושים לר"ה נז, א ואילך. ובמאמרים הבאים בהמשך אליו.

קודם משכן ואחר כך כלים. על דרך "אהל מועד" – קודם יראה ואחר כך תענוג.

בציורי משה רבינו מתחיל מהתענוג, מהכלים שבתוך האהל-היראה. בפרשת ויקרא משה רבינו כבר עושה תיקון לעצמו, כביכול, בכך שהוא מתחיל מ-א זעירא, היראה, האותיות הקטנות, שהן אותיות הדבור של המלך אל העם – דבור שמזעיר את העם מתוך יראה, יראת המלכות. רבי חייקא מסביר ש"אתון רברבין" הן מחשבת המלך בינו לבין עצמו, "מחשבת שכל". כל פעם שיש אות גדולה, כמו ה-ב רבתי ד"בראשית", יש בה שעשועים עצמיים, שעשועי המלך בעצמותו, מחשבת שכל. לאור זאת, כל אותיות התורה הן ממוצע בין מחשבת השכל של ה' יתברך, כביכול, לבין דבור ה' המפורש אצלנו. בספר התניא^{קמב} מוסבר שהממוצע הוא הדבור שבתוך המחשבה, ציור הדבור במחשבה. האותיות הבינוניות, רוב רובן של כל אותיות התורה, הן סוד הבינוני (ש"היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך"^{קמג}).

ל בהתחלה ויה בסוף

הוא פותח את כל הדרוש על "ויקרא" במאמר חז"ל "כל תבה שצריכה למד בתחלתה הטיל לה הא בסופה"^{קמד}. הוא מסביר שהאות ל היא התענוג והאות ה היא היראה. פשוט שהאות ה שייכת ליראה (סוד ה תתאה בכל מקום) ורבי חייקא מחדש שהאות למד היא תענוג משום שהיא מלמדת את האדם^{קמה}. הוא

כי דווקא בבית המקדש התענוג של השופר הוא למעלה מהתענוג של שבת, שם יש בשופר עוד מדרגה של שופרא^{קלה}, תענוג קל.

זו המדרגה שמשה רבינו רוצה ללמד אותנו – לתת לנו זכרון, דהיינו לתת לנו את עצמו. שוב, הווארט הראשון כאן, ההתחלה, הוא שהצדיק הוא הזכרון של כנסת ישראל. הצדיק הוא נשמה כללית. מהי נשמה כללית? הזכרון של כנסת ישראל, זכרון ה', לזכור תמיד את הקב"ה, לא לשכוח, לא ליפול לאחוריים, לא ליפול בתרדמה. כשאני חושב על צדיק והולך – נוסע אליו – אני בעצם נוסע אל הזכרון שלי, נוסע לחדש את הזכרון שלי.

משכן וכלים – יראה קודמת לתענוג

בהמשך פרשת ויקהל כתוב שבצלאל עשה את הארון (שעוד נדבר עליו בהמשך) – הוא מסר את נפשו על עשית המשכן, יותר מכל החכמים, אף שהיה עדיין ילד, בגיל בר מצוה^{קלז}, ולכן המלאכה נקראת על שמו^{קלח}. מצד אחד, הוא פועל מכח משה רבינו. מצד שני, יש איזה ניצוץ שלו ששומע מה שה' אומר ומשה אפילו לא שתף אותו בו. משה אמר כלים לפני משכן ובצלאל ידע שמשכן לפני כלים^{קלט}. ענינו של משה הוא תורה, והוא מקדים את הכלים – הם יותר מקודשים, ובפרט הארון שהכי מקודש. אבל "דרך ארץ קדמה לתורה"^{קמ}, משכן לפני כלים ("מנהגו של עולם אדם עושה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים"), ובצלאל שומע זאת. יש לו התנוצצות של נשמת משה רבינו, זכרון, והוא שומע-זכור מה שה' אומר. משה רבינו מודה לו, "הודה ולא בוש"^{קמא}, שאמנם כך אמר הקב"ה,

קלה פה"ח שער השופר פ"א.

קלו לקו"ת הנ"ל נז, א.

קלז סנהדרין טז, ב.

קלח רש"י לשמות לז, א.

קלט ברכות נה, ב. הובא ברש"י על שמות לח, כב.

קמ ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

קמא לשון רש"י על ויקרא י, כ.

קמב ראה אגה"ק יט.

קמג תניא פ"ד.

קמד יבמות יג, ב.

קמה בעומק, שרש סוד היל, העולה כלפי מעלה, הוא "מגדל הפורח באויר" (חגיגה טו, ב; סנהדרין קו, ב ורש"י שם) – כח המשכיל שבנפש. באותיות של קבלה, כח המשכיל הוא מוחא סתימאה דאריך בו מתלבשת גבורה דעתיק – זהו שרש עליון של הגבורה-היראה, כאשר גבורה דעתיק היא התגברות התענוג (סוד פרצוף עתיק יומין), שהיא-היא הכח בנפש להמשיך את ההשכלות מהעל-מודע אל המודע (ולא הפוך אותן למשמחות ומענגות), פעולת כח המשכיל.

ליראה ("סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא... כי זה כל האדם").

התענוג מיפה את היראה

בסיום הדרוש רבי חייקא מסביר כמה פסוקים בשיר השירים. כהקדמה, הוא אומר שהתענוג מיפה את היראה. זהו ווארט יפהפה. יש כאן ווארטים שהם פלאי פלאים, אם מעמיקים להתבונן בספר. מאד רצוי שנכיר ונתחיל להעמיק בספר חיים וחסד של רבי חיים מאמדור, זכותו יגן עלינו. יראה היא אשה, "אשה יראת הוי"ק^{קנב}. כתוב שעל אף ש"שקר החן והבל היפי", אם זו "אשה יראת הוי"ק אזי "היא תתהלל" בחן וביפי שלה^{קנב}. החן והיפי של האשה הם התענוג שלה. התענוג יכול להיות גם תענוג מהעולם הזה, תענוג של שכחה, לא של זכרון, ואז "שקר החן והבל היפי". אבל "אשה יראת הוי"ק היא תתהלל", שהתענוג כן שייך לה, כמו אצל האמהות, והתענוג מיפה אותה – זהו הלשון שלו.

לאור זאת מוסברים בדבריו שני פסוקים בפרק הראשון של שיר השירים. קודם כל, כתוב "שחורה אני ונאווה בנות ירושלים"^{קנה} – קודם צריך להיות "שחורה", יראה, ואז "ונאווה", תענוג. בהמשך כתוב "אם לא תדעי לך היפה בנשים"^{קנב} – "אשה" סתם היא יראה, "אשה יראת הוי"ק", אבל "היפה בנשים" היא תענוג, "היא תתהלל". הוא מסביר "אם לא תדעי לך היפה בנשים" כמצב שאין בו דעת, במובן של התקשרות התחברות^{קנב}, לתענוג, ל"יפה בנשים". אזי העצה היא "צאי לך בעקבי הצאן", צריך להגיע לעקביים, לרדת "לעקב ענוה יראת הוי"ק^{קנב}, להתחיל מ"ראשית העבודה ועיקרה

קושר זאת גם לציור ה"ל המורכב מהאותיות כ וי וי^{קנב} שעולות שם הוי" ב"ה^{קנב}, ואומר שזהו כח ההבנה לתפוס (באופן מוגבל^{קנב}) את בהירות החכמה ("הוי" בחכמה"^{קמט}). מאמר חז"ל "כל תבה וכו'" מלמד שכדי לזכות לתענוג (שעלה במחשבה תחלה, "למד בתחלתה") נדרש הכלי של היראה ("הא בסופה", בחינת "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא"^{קנב}).

ורמז נאה וחזק לדבריו: בכל הפסוק "ויקרא אל משה וגו'" יש לה אותיות! בפרט, האותיות ל ו-ה חוזרות בפסוק ארבע פעמים – "ויקרא אל משה^{קנב} וידבר י-ה-ו-ה אליו מאהל מועד לאמר" – רמז לכך שיש ארבעה מיני תענוג (בסוד "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים", ב זוגות של "תענוגים", "מיעוט רבים שנים") ולהם ארבעה כלים של יראה, כפי שעוד יתבאר. לאור ההסבר שחיבור היראה והתענוג תלוי במשה, ש"נתנבא ב'זה" ("כנ"ל פ"ב באריכות), נדרוש באותו אופן שבמלה "זה" ה-ז רומזת לתענוג^{קנב} – סוד יום השביעי, יום התענוג (וכן זין עולה בינה, מקום גילוי התענוג) – וה-ה

קמו לפני שכתוב בפירוש שציור ה"ל מורכב מיכ וי וי הוא מתייחס, לפי הנוסח בספר, ל"ט וי, ומסביר שיש בהבנה ט מדות והיז היא המשכה מהחכמה לבינה (החידוש הנמשך מ"ראשית הגילוי" ל"ראשית המציאות", במושגים דלעיל), אך נראה שיש לתקן ל"כ וי, כאשר כ המדות שיש בהבנה הן פעמיים י ספירות של שני פרצופי הבינה, אמא עילאה ותבונה, ודוק.

קמז ידוע שיש ד אותיות שהציור שלהן מורכב מאותיות שסכומן עולה הוי': ס'מ'א'ל! במילוי = שכינה. אותיות אלו (131) ובמילוי (385) ובמילוי המילוי (1314) ובמספר קדמי (506) = 2336 = לב פעמים (נתיבות) חכמה, "הוי" בחכמה". קמח בלשון, "הבינה יכולה לתפוס המספר של החכמה" – מספר הוא ממד המלכות בלבד (בסוד תיקון צירוף מאמר מכלול חשבון, כנודע).

קמט משלי ג, ט.

קנ קהלת יב, ג.

קנא ה"ל הראשונה כאן היא האות השביעית, האות ה"ז (כדלקמן בפנים בסוד הקשר בין לה ל"זה), והיה האות העשירית, "העשירי יהיה קדש" (ויקרא כז, לב), כמו בפסוק "זכור את יום השבת", בו היה היא העשירית בפסוק.

קנב נמצא ששתי אותיות התענוג הן ז"ל העולות יחידה. עיקר בחינת משה בעלמא הדין הוא חיה, אך הוא עולה (בהסתלקותו ועליתו) לבחינת משה משיח) לבחינת יחידה.

קנב משלי לא, ל.

קנד ראה חידושי מהר"ם שיף לכתובות יז, א ועבודת ישראל ויצא ד"ה "ורחל היתה יפת תאר" (ונתבאר בכ"מ בספרינו).

קנה שה"ש א, ה.

קנו שם פסוק ח.

קנד תניא פ"ג.

קנח משלי כב, ד.

עד לכתר ועד לפנימיות הכתר ועד לפנימיות פנימיות הכתר, רדל"א ממש, התענוג העתידי. הריח מגיע לתכלית עצם הניחוח, התענוג של התכלית. אם כן, "אשה ריח ניחוח" היינו יחוד יראה (אשה) ותענוג (ניחוח) על ידי הריח.

לפעמים כתוב גם סדר הפוך, "ריח ניחוח אשה להוי"קס^ט. לפעמים ה"אשה" קודם ל"ריח ניחוח" ולפעמים הפוך. מה ההבדל? רבי חייקא אומר קס^ח שזהו ההבדל בין בן לעבד. אנו פונים לה' "אם כבנים אם כעבדים"קס^ט. רבי מאיר, בחינת פנים קט^ע, זכרון, אומר "בין כך ובין כך קרויים בנים"קטא — לכל אחד מאתנו יש ניצוץ משה רבינו ואפשר לגלות אותו. בכל אופן, לפי פשט, יש "אם כבנים אם כעבדים". מה ההבדל? הוא אומר ווארט יפהפה, שכן חקוק על לב האב — כבנים אנחנו חקוקים תמיד על לב הקב"ה. עבד לא חקוק על לב האדון שלו — הוא חשוב מאד, אבל לא חקוק על הלב. צריך להתבונן בכך היטב. מה הפועל היוצא? מה אומר שהבן חקוק על לב הקב"ה? הוא מסביר שברגע שהבן מתעורר ברצון להתקרב לה', קרבן לשון התקרבות — הוא מיד פועל ניחוח, מיד עושה את התענוג לשמו ה' ברא את כל העולם. זו המשמעות בכך שהוא חקוק על הלב — שמיד שהוא מתעורר ברצון הוא כבר פועל את התענוג. בכל אופן, כדי להשלים את הכוונה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, לתקן את העולם הזה שאין תחתון למטה הימנו, הוא צריך לעשות מעשה בפועל — להביא קרבן ממש, אש של מטה, "אשה להוי"ק. אבל עוד לפני שהוא עושה את ה"עובדא", המעשה של "אשה להוי"ק, יש כבר "ריח ניחוח" — ברצון הרוחני שלו יש כבר נחת רוח לקב"ה. אבל "אשה ריח ניחוח להוי"ק, כפי שכתוב בדרך כלל, מתייחס לעבד, שלא חקוק

ושרשה"קנט מלמטה, מיראת שמים. אז חוזרים להתחבר, "ורעי את גְדִיתֶיךָ" — להתקשר ולהתחבר ל"גדיתך", להמשכות העליונות (גד לשון הגדה-המשכה). הוא מסביר שיש גידים שנמשכים מהשכל לכל האברים ("וכמו כן יש גידים פנימים רוחניים") — סוד השכל של משה רבינו (הזכרון), שמחבר יראה ותענוג. סיום ההסבר הוא "על משכנות הרועים" שהם האבות, שתוכל לחבר להתענוג שהוא על המדות". האבות הם המדות, חסד-גבורה-תפארת, ושרש התענוג יותר גבוה מהחג"ת, ואפילו מהחג"ת כמו שהם בכתה, חג"ת דאריך (אפילו בעתיק, שהחג"ת הם תענוג, עצם התענוג הוא האמונה הפשוטה קס). זהו הסבר הפלא ופלא שלו, שכדאי לראות בפנים, לפסוק נפלא — "אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתך על משכנות הרעים".

"אשה ריח ניחוח"

פרשת ויקרא פותחת בפרשת הקרבנות, תחלת תורת כהנים. תכלית הקרבן היא "אִשָּׁה ריח ניחוח להוי"קסא. "ניחוח" הוא תענוג קסב ואילו "אִשָּׁה", לשון אִשָּׁה, הוא בחינת יראה — "אשה יראת הוי"ק". "ריח" הוא החוש של משיח, בו נאמר "והריחו ביראת הוי"קסג, "מורח ודאין"קסד. רבי חייקא כותב קסה שבחג"ת הריח הוא התפארת, "בריח [כולל את המלה ריח] התיכון המבריך מן הקצה אל הקצה"קסו, מלמטה למעלה, מן הקצה התחתון עד הקצה העליון,

קנט תניא פמ"א.

קס "היפה בנשים" (התענוג) = אמונה (היפה ב) פשוטה (נשים), היינו שרש התענוג ברדל"א.

קסא ויקרא א, ט.

קסב תענוג ניחוח = תורה. תענוג ניחוח בהכאה פרטית (ת פעמים נ, ע פעמים י, נ פעמים ח, ו פעמים ו, ג פעמים ח) = 21160 = 20 פעמים תענוג (ניחוח פועל שהתענוג יהיה פי עשרים, בגימטריא כתר)!

קסג ישעיה יא, ג.

קסד סנהדרין צג, ב.

קסה חיים וחסד אות צח.

קסו ע"פ שמות כו, כח; לו, לג.

קסז שמות כט, יח.

קסח חיים וחסד אות צט.

קסט תפלת מוסף של ר"ה.

קע ראה עירובין יג, ב.

קעא קידושין לו, א.

העם". האם יש עוד "ויקהל" בתורה? יש עוד אחד – "וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קִרַח אֶת כָּל הָעֵדָה"^{קטו}, מחלוקת קרח ועדתו על משה ואהרן שבפסוק הקודם. זו הקהלה שהיא ממש הלעומת-זה של הקהל הקדוש, הרגש הקדוש, של עם ישראל – להתרגש לחלוק, ח"ו, על משה ואהרן. אם כן, יש בתורה שלש פעמים אותיות "ויקהל" – הראשון בניקוד "וַיִּקְהַל" ואחר כך שני "וַיִּקְהַל". בפעם הראשונה "ויקהל העם על אהרן" – גם במובן מסוים נגדו, אבל דורשים ממנו שיענה לרצונם, וכך הוה. הוא ירד לעם, במסירות נפש, כתורת הבעל שם טוב על ירידת הצדיק. אחר כך, כדי לתקן זאת, גם משה פעל במסירות נפש, הקהיל את העם כדי לתקן את הסרחון – "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל". אבל אחר כך יש פתאום עוד פעם נפילה, שתתקן רק על ידי משיח – אז יתקיים "צדיק כתמר יפרח"^{קעז}, ס"ת "קרח"^{קעח}, ויתקן החטא שלו. אז באמת יתגלה "כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם הוי"^{קעט}. קרח רצה את מה שפתחנו בו, מציאות בה כל אחד משה רבינו, גם אני משה רבינו – כל אחד זוכר. הבעיה שהוא לא זוכר, הוא שכח. בכל אופן, הוא רצה לגלות מדרגה זו, שכולם משה רבינו, וכך יהיה לעתיד לבוא. קרח הוא נשמה של קין ומשה רבינו נשמה של הבל^{קפ}. כתוב^{קפא} שהיום זו תורת הבל ולעתיד לבוא תורת קין, תורת קרח ש"כל העדה כלם קדשים" בגלוי.

שלשת המקהילים, העם-משה-קרח, עולים שלש פעמים (הממוצע) אהרן, שלש פעמים "הארן". הכל תיקון אהרן כהן גדול שעשה את העגל.

קעו במדבר טז, יט.

קעז תהלים צב, יג.

קעח ספר הליקוטים תהלים צב.

קעט במדבר טז, ג.

קפ שער הגלגולים הקדמה לג ובכ"ד.

קפא סוד "תורה שאדם למד בעולם הזה הבל היא לפני תורתו של משיח" (קהלת רבה יא, ז) – של"ה תושב"כ ואתחנן תו"א יד.

על הלב. אפשר לחשוב שהעבד לא עושה תענוג, אבל לא נכון, אדרבא, יש בו תענוג מיוחד – "אין מלך בלא עם". מתי? דווקא בעובדא שלו, "אשה", יש "דיח ניחוח להוי". הבן עושה נחת רוח בפנימיות, ברצון, והעבד עושה נחת רוח מתוך העובדא.

רבי חייקא חותם בהסבר שכדי להעלות את העובדא צריך צמצום-ריכוז של כל החושים בה בלבד, "ואל יבא בכל עת אל הקדש"^{קעב} – אסור להתפזר לכל החושים שיש ב-כח העתים של קהלת. גם את עלית הרצון של הבן, המעוררת תענוג אצל ה' יתברך, הוא מסביר כקיבוץ ואסיפה שלו אל ישראל סבא, סוד "שמע [לשון קיבוץ ואסיפה]^{קעב} ישראל", שאיפה וגעגועים לקדושת ה' (ה-לי ראש של ישראל). אז זוכים "להשיג תענוג להקב"ה" – לבוא אל הקדש ולהוסיף בה' קדושה. זהו הסוד העמוק של שבת, "זכור את יום השבת לקדשו" – לא רק לקדש את היום, אלא להוסיף, כביכול, קדושה בה', כלומר להוסיף לו תענוג. שוב, זהו ווארט מופלא ביותר.

תיקון אהרן

נסיים בעוד ווארט, חזרה לפרשת ויקהל: אמרנו שבצלאל עשה את הארון, הכלי הכי מקודש במשכן – "ויעש בצלאל את הארן עצי שטים". המלה "הארן", חסר, היא אותיות אהרן. בארון, הכי מקודש בכל בית המקדש, יש תיקון לאהרן שעשה את העגל. הוא לא עשה בכוונה, כך יצא, אבל התורה אומרת בפירוש "העגל אשר עשה אהרן"^{קעז}. אחרי חטא העגל צריך להתפלל על אהרן – משה רבינו התפלל-התנפל בשביל לכפר עליו (ופעל רק חצי)^{קעח}. הכל נוגע לאהרן ונתקן בארון.

הסברנו ש"וַיִּקְהַל משה" מתקן את "וַיִּקְהַל

קעב ויקרא טז, ב.

קעג כנ"ל הערה פח.

קעד שמות לב, לה.

קעה דברים ט, כ וברש"י שם.

צפוי משה ביראה

על הארון כתוב "ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ"^{קפב} – הארון עצמו הוא עצי שטים והוא מצופה בארון של זהב מבפנים ובארון של זהב מבחוץ. רבי חייקא אומר^{קפג} שסתם זהב הוא יראה עילאה. זהב אינו אהבה, כי אהבה היא כסף, כיסופים. "כמעלת הזהב על הכסף" היינו המעלה של היראה על האהבה – זו יראת-בשת, יראה של שבת קדש, יראה של קדש הקדשים (ובעצם, זהב כולל את שתייהן, אהבה ויראה, כמו שמבואר בתניא^{קפד} ענין "כמעלת הזהב על הכסף").

הוא מפרש שעצי שטים, הארון של העץ, שהוא עיקר הארון, הוא הגוף של משה. לא רואים אותו בכלל – הוא מוסתה, מצופה ביראה מבפנים ומבחוץ. כלומה, למשה רבינו אין שום מודעות עצמית – הוא לא מרגיש את עצמו כלל וכלל, הוא לא גלוי. זהו הסוד של "משה משה"^{קפה} לא פסיק טעמא בגוויהו"^{קפו} – משה שלמעלה עם ה' ומשה שלמטה עם העם הם אחד. "וירד משה מן ההר אל העם"^{קפז}, בלי לפנות לרגע לצרכיו, לגוף שלו, לעצמו^{קפח}, אין לו שום מודעות עצמית. זו גם הסבה שמשה פרש מן האשה. לעומתו, ב"יעקב יעקב"^{קפט} כן יש "פסיק טעמא בגוויהו" – יעקב כן פונה לעניניו. על יעקב כתוב ש"מטתו שלמה"^{קצ} – הוא צריך לפנות, לשאת אשה, להוליד שבטים. רבי חייקא אומר ש"מטתו" לשון הטיה – הוא צריך להטות עצמו למטה, לחשוב על עצמו, לחשוב על אשתו בפועל ממש. יש לו ענין להעלות את התחתון, לכן עליו לצמצם את עצמו – "פסיק טעמא"

לכתחילה, זו שליחותו. אבל אצל משה אין פסיק טעמא – זהו סוד הארון, קדש הקדשים.

יחוד היראה והתענוג בארון

ראינו שרבי חייקא מפרש שזהב מכאן ומכאן היינו יראה מכאן ומכאן, הכל יראה, אבל זהב הוא גם תענוג. מצד אחד, העולם לא היה ראוי לזהב – הוא נברא רק לצורך בית המקדש^{קצא}. זהב גם מתחיל זה, נבואת משה רבינו. מצד שני, מי שיש לו מלא זהב – מתענג על הזהב שלו. כלומה, בזהב יש גם יראה וגם תענוג.

יש לכך רמז מובהק: כל הפסוק השלם, "ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב", שוה בדיוק "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים"! ועוד, בפסוק יש שני ביטויי זהב, "זהב טהור... זר זהב סביב", שעולים יחד בדיוק תענוג. אמרנו ש"בתענוגים" היינו ארבעה תענוגים, שני תענוגים שלנו (תענוג הגוף ותענוג הנשמה, ענג שבת באכילה ושתייה וענג שבת בתורה וניגון) ושני תענוגים של ה', התענוג של קודשא בריך הוא (בהשפעת תענוג לנו) והתענוג של השכינה (בעלית ניצוצות). כדי להכיל ארבעה תענוגים צריך ארבע יראות. שוב, היראה היא הכלי שמתחבר עם התענוג. שרש הכלים גבוה משרש האורות, אבל כשמגיעים לרדל"א, אמונה, לשון מנא (כלי בארמית), יש יחוד ממש בין האור והכלי. על מדרגה זו כתוב "כתר עליון, אף על גב דאיהו אור צח אור מצוחצח, אוכם הוא קדם עילת העילות"^{קצב} – כולו אור, כולו לבן, כולו נאווה (תענוג), אבל גם כולו שחור, הסוד של "שחורה אני ונאווה" כנ"ל. אהבה ותענוג אינם נשיאת הפכים, אבל יראה ותענוג הם נשיאת הפכים – "מקום ארון אינו מן המדה"^{קצג}.

הארון עצמו הוא "עצי שטים", ארון של עץ, שגם הוא תענוג. אבל כתוב "ויצפהו זהב

קפב שמות לז, ב.

קפג חיים וחסד אות צה.

קפד פרק נ.

קפה שמות ג, ד.

קפו ראה זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.

קפז שמות יט, יד.

קפח רש"י עה"פ.

קפט בראשית מז, ב.

קצ רש"י על בראשית מז, לא (ע"פ פסחים נו, א).

קצא שמות רבה לה, א.

קצב ראה תקו"ז ע (קלה, ב).

קצג יומא כא, א.

מועד", אך בעצם סוד הארון, נשיאת הפכים, הוא השרש בתוך הרדל"א של יחוד היראה והתענוג. בזה נסיים הערב את השיעור שלנו. אולי, בעזרת ה' יתברך, נמשיך ללמוד מתוך הספר הזה. כדאי שלכל אחד יהיה אותו, "חיים וחסד" של רבי חיים מאמדור, מגדולי-גדולי תלמידי הרב המגיד.

טהור מבית ומחוץ". שוב, רבי חייקא לא כותב כך, אבל אפשר על פי דרכו לפרש שארון הזהב החיצוני הוא בעיקר היראה וארון הזהב שבפנים הוא התענוג. משה רבינו שם באמצע, וגם הוא תענוג – אבל זהו תענוג שלא מורגש בכלל לעצמו. שוב, יש ארבעה תענוגים ויש ארבע יראות כנגדן. היראה מכילה את התענוג, "אהל

הלומד על מִנֵּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ♦ **"זכור"** – סוד השבת ומחית עמלק – הוא יחוד **עב־קסא**, כח ההתחדשות וההתחדשות בפועל.
- ♦ בעבודה **עב** הוא תקיפות הבטול, האיתן שבנשמה, ו**קסא** שמחה בטהרתה מתוך תחושת **"איני יודע"**.
- ♦ **מט** שערי בינה הם שמחה של השגה ושער הנון הוא שמחה בטהרתה – שמחה ללא שום ידיעה.
- ♦ בפורים **"איני יודע"** ובפסח **"איני יודע"**.
- ♦ מכח השבת שלפני ימי המעשה ניתן לזכות ל**"תעשה מלאכה"** בדרך ממילא – בהשראה שבתית.
- ♦ כל הטוב תלוי בזכרון ה' תמיד ושרש הרע הוא שכחת ה'.
- ♦ ניצוץ משה רבינו שבכל אחד הוא זכרון ה' – ואחרי שנפלנו בחטא העגל אנו זקוקים למשה שיעזור בנו את הזכרון.
- ♦ הקהלת העם מעוררת רגש קדוש – **"ויקהל משה"** מתקן את **"ויקהל העם על אהרן"** במעשה העגל.
- ♦ המלאכה היא סוד בנין המלכות – להפוך לעם המקבל על עצמו עול מלכות שמים.
- ♦ גם תלמיד חכם הלומד תורה לשמה צריך בדורנו לעסוק במסירות נפש במלאכה של הפצת תורה.
- ♦ יהודי העוסק במלאכה בקבלת עול זוכה להיות **"עם המלך במלאכתו"**.
- ♦ סוד השבת וסוד המקדש הם יחוד היראה והתענוג – היראה היא הכלי לתענוג.
- ♦ התענוג מיפה את היראה – **"אשה יראת הוי"** היא **"היפה בנשים"**.
- ♦ כאשר לא מצליחים להתחבר לתענוג – יש לחזור לעבודת היראה.
- ♦ בנים מעוררים תענוג ברצונם הטוב ועבדים במעשיהם הטובים.
- ♦ הארון המצופה בזהב רומז למשה המצופה ביראה עד שאין לו כל מודעות עצמית.
- ♦ **"מטתו שלמה"** היינו העבודה להטות עצמו כלפי מטה, מתוך מחשבה מודעת על המציאות שלו, כדי לתקן עולם.
- ♦ **"מקום ארון אינו מן המדה"** הוא היחוד המוחלט בין אור התענוג לכלי היראה.

השיעור מוקדש לזכות: הרך הנולד
שר-שלום ידידיה שי' הס - כד אדר.
שיגדל להיות חסיד יר"ש ולמדן

הסיפור החסידי

הסיפור החסידי

התוועדות לכבוד הילולת הרבי הרש"ב

א. לסמוך על מושכל ראשון

הסבר הרז"א למה הרבי הרש"ב

המשיך את הנשיאות

היום הוא יום ההילולא של הרבי הרש"ב. הרז"א – רבי זלמן אהרן – היה אחיו הבכור של הרבי הרש"ב. הוא היה צדיק גדול, איש מיוחד מאד. פעם^א שאל אותו אחד מגדולי החסידים, דווקא ממשפחת הרבי, למה הוא 'ויתר' כביכול לאח הקטן, שיהיה הרבי, ולא הוא. לכאורה האדמו"רות מגיעה לו. המספר מציין שכאשר הרז"א היה תינוק הסבא, הרבי הצמח-צדק, הצביע עליו ואמר 'דא רזא' (הר"ת שלו, רו"א) – שבח גדול מאד. אם כן, שואל החסיד, 'מה ההבדל ביניכם? למה האח הצעיר, הרבי הרש"ב, נעשה רבי ולא אתה?'.

קודם כל, נציין שאחרי הסתלקות הרבי המהר"ש בגיל צעיר, כששני האחים היו צעירים, חלקו את החסידות – הרז"א קבל את הקוויטלאך, השאלות בגשמיות, ואת הדברים ברוחניות קבל הרבי הרש"ב. אחד כך, באיזה שלב, הרז"א ויתר לגמרי – והרבי הרש"ב נעשה רבי. בכל אופן, שאלו אותו – למה לא אתה?

למה הצעיר?

הוא ענה בווארט שהוא כמו שלד של דרוש חסידות, שננסה קצת לפתח:

הוא אמר שכאשר ה' ברא את העולם, לפני חטא אדם הראשון, בגן עדן מקדם, כל ההבדל בין העולם הזה לעולם הבא היה על דרך 'בית ועליה'^ב – מקום אחד, כמו בית ועליה. בעליה, העולם הבא, האיר יחודא עילאה, ובבית, העולם הזה, האיר יחודא תתאה – אבל האיר לגמרי, לכולם. אחרי החטא העולם הזה נפל, אבל עדיין נשארה בעולם הזה אפשרות של נבואה. אחד מעיקרי האמונה של הרמב"ם הוא שה' מנבא בני אדם^ג. גם במצב שאחרי החטא יש נשמות מיוחדות, טהורות, קדושות, שזוכות לנבואה – כמו שאומר אלישע "יש נביא בישראל"^ד. הנבואה היא מה שנשאר אחרי החטא. אחר כך בא שלב בהיסטוריה שגם הנבואה נעלמה, כמו שחז"ל אומרים שמגלת אסתר היא סוף הנביאים^ה. מה נשאר? חז"ל אומרים שנשארה בת קול. טוב, השתמשו בבת קול. גם נמשך תקופה מסוימת,

ב עירובין נג, א.

ג הלכות "יסודי התורה" פ"ז ה"א.

ד מלכים ב, ח.

ה פרי צדיק מאמרי קדושת שבת מאמר ז ושיחת פרשת וישב תש"נ הערה 20 (בסה"ט), נדפס בלשה"ק בתורת מנחם תש"נ ח"ב עמ' 44 הערה 19). וראה יומא כט, א.

ו יומא ט, ב.

נרשם ע"י איתאיל גלעדי. לא מוגה. ברית שר-שלום ידידיה שי' הס (ח"ב). ב' ניסן תשפ"א – כפ"ח.

א מרשימת ר' שמואל מנחם מענדל שניאורסאהן – תשורה וואגעל'הוס י' אדר תשע"ג עמ' 7.

בפשטות ובבטחון. אצלי, הגם שיש לי 'מושכל ראשון', אני שוקל אותו אחר כך בדעתי – כן או לא – ומי ששוקל בדעתו את ה'מושכל ראשון' יכול להגיע להיות הורג נפשות ר"ל (כך לשון הסיפור). זה מאד מסוכן, לכן ויתרתי על הנשיאות – כי ה'מושכל ראשון' אצלי לא מאה אחוז טהור כמו שאצל אחי הצעיר.

הוא סיים את הווארט היפהפה הזה – 'הוא נולד רבי והוא רבי' (ער איז געבארען געווארן א רבי און ער איז א רבי).

מיחודא עילאה עד שיקול הדעת

בכל אופן, אפשר לומר שאחרי ה'מושכל ראשון' יש עוד דבר. כמה מדרגות הוא אמר בווארט שלו? יחודא עילאה, יחודא תתאה, נבואה, בת קול, רוח הקדש, מושכל ראשון. עכשיו מבינים יותר טוב למה עיקר ההתבוננות בחב"ד היא יחודא עילאה ויחודא תתאה – כי זו התבוננות שמחזירה אותך לפני חטא אדם הראשון, מצב שלפני החטא. כמו להזכר בעולם הבא – גם ווארט של רבי נחמן. בחב"ד זהו יחודא עילאה ויחודא תתאה – מושגים מהזהר^ז, כמובן.

אם כן, הוא מנה שש מדרגות, כשעיקר החידוש הוא המדרגה האחרונה – 'מושכל ראשון' (ביטוי מיוחד). אם כבר יש שש מדרגות, צריכה להיות גם מדרגה שביעית – שיקול הדעת, שהוא הזכיר. המדרגה השביעית היא לא מבוררת. לכאורה שיקול הדעת אמור להיות דבר מתוקן, אבל הוא אומד שאי אפשר לסמוך עליו, לא תמיד עובד טוב, עד כדי כך שיכול לגרום את ההיפך – הכי לא טוב. עד עכשיו חשבתי ששיקול הדעת הוא משהו טוב מאד, ישוב הדעת. סתם אחד שפועל לפי 'מושכל ראשון' פועל בפזיזות, לפי מחשבה ראשונה שבאה לו. צריך התיישבות. גם בעסקים, כדי לקבל החלטה – יש לנו פה

עד שגם הבת-קול נעלמה. מה נשאר? רוח הקדש^ז. הרז"א ממשיך ואומר שרוח הקדש נשארה עד הצמח-צדק, הסבא. הוא לא הזכיר את הווארט המפורסם של רבי אייזיק מהומיל, אבל דבריו תואמים את מה שאמר רבי אייזיק מהומיל בהתוועדות עם רבי הלל ועוד גדולי החסידים – סיפור מפורסם – שלאדמו"ר הזקן היתה רוח הקדש כל הזמן, לאדמו"ר האמצעי היתה רוח הקדש מתי שהוא רצה ולרבי, הצמח-צדק, יש רוח הקדש כמה פעמים ביום. רבי הלל נזף בו בתוקף, 'אייזיק, גם לך יש רוח הקדש?!'. הוא

הגיב – 'רוח הקדש אין לי, אבל חוש ברוח הקדש יש לי^ח'. כלומר, אני יכול לחוש ברוח הקדש, גם של הצדיקים. מתאים לווארט של הרז"א, שרוח הקדש היא עד הצמח-צדק. שאלו את הרז"א – מה עם אבא, הרבי המהר"ש? הוא אמר שגם אצלו נשאר ה'רשימו' של הרוח הקדש נשאר אצלו (לא השתמש במלה זו).

אחר כך אין יותר רוח הקדש, מה נשאר? הוא אומר שנשאר 'מושכל ראשון'. מה פירוש? שמה

שנופל לך במחשבה, המושכל הראשון, הולכים עליו – שהוא איזה איתות מן השמים שכך צריך לעשות. עד כאן דברים ידועים, נבואה וכו', וכאן מגיעים לעיקר החידוש – נשאר 'מושכל ראשון'. הוא אומר שגם לי וגם לאח שלי, הרבי הרש"ב, יש 'מושכל ראשון' – רק שאצלו, האח הצעיר, הרבי הרש"ב, ה'מושכל ראשון' הוא מאה אחוז, בהיר אצלו בתכלית הבהירות, והוא הולך עליו

צריך התיישבות.
גם בעסקים, כדי לקבל החלטה צריך לשקול את הדברים היטב, לא לעשות דברים פזיזים. אבל בשביל להיות רבי צריך 'מושכל ראשון' מתוקן ללא צורך להזדקק לשיקול הדעת

ז וראה זהר ח"ג לה, א.
ח לשמע און מדור אדה"ז אות ב.
ט זהר ח"א יח, ב; ח"ב רנח, ה. ובכ"מ.

ידוע שהיו אסיפות

**רבות לפני מאה
שנה בעיני
הכלל. מענין שהיו
שניים שהיו תמיד
באותה דעה –
הרבי הרש"ב ור'
חיים מבריסק**

הרש"ב אמר: עוד לפני הבר-מצוה אבא שלי, הרבי המהר"ש, למד איתי קיצור שולחן ערוך ואחר כך למדנו שולחן ערוך. אני החדרתי בעצמי שכל מה שמותר – מותר, וכל מה שאסור – אסור, ודבר שאסור – אסור גם לרצות. הדבר הזה כל כך חדר אצלי, עוד לפני הבר-מצוה,

שהרצון שלי הוא בתיאום מלא עם מותר ואסור. אם אני מרגיש שאני לא רוצה משהו – סימן שזה אסור. כששמעתי את ההצעה הזו – לא רציתי את זה, בלי לדון, ואם לא רציתי סימן שזה לא רצון ה'.

ר' חיים-עוזר אמר: כאשר שמעתי את הרבי הרש"ב אומר זאת – ארכובותי דא לדא נקשן, מעוצמת האמירה שלו. צריך היה לשמוע כיצד הוא אמר זאת. הוא ממשיך ואומר שגם עכשיו, אחרי שנים רבות, כשאני מספר את הסיפור – ארכובותי דא לדא נקשן, מעוצמת בהירות דעתו של הרבי הרש"ב.

זו דוגמה ל'מושכל ראשון', שהרצון שלו ורצון ה' הם בתיאום מלא. לכן אפשר ומצוה לסמוך על ה'מושכל הראשון' שאתה מקבל. בכל אופן, אנשים כערכנו, שאין לנו מושכל ראשון, כן צריכים לעבוד על שיקול הדעת – שבכל אופן יהיה כמה שיותר טוב, שהרי "גם בלא [שיקול ה]דעת נפש לא טוב"^א.

ב. מבנה שבע המדרגות

אם כן, יש לנו שבע מדרגות, וצריך לעשות אתן משהו כדי לתבל את הסיפור לכבוד בעל ההילולא:

יחודא עילאה ויחודא תתאה – מוחין ומדות

לפעמים ההבדל בין יחודא עילאה ליחודא

במשפחה אנשי עסקים – צריך לשקול את הדברים היטב, לא לעשות דברים פזיזים. אבל מה? הוא אומר שבשביל להיות רבי צריך 'מושכל ראשון' מתוקן ללא צורך להזדקק לשיקול הדעת.

הרבי הרש"ב סומך על רצונו

כדי להדגים את הווארט הזה, שהרבי הרש"ב הוא 'מושכל ראשון', יש הרבה אסמכתאות, עוד סיפורים, לחזק. נספר עוד משהו אחד:

ידוע שהיו אסיפות רבות לפני מאה שנה בעיני הכלל. היו הרבה צרות לעם ישראל, ואז היו גם גדולים אמתיים שהתאספו ודנו בכל מה שעומד על הפרק וקבלו החלטות. אז, כמובן, נוסדה גם אגודת ישראל – בהתחלה הרבי הרש"ב היה בפנים ואחר כך פרש, לא מצאה חן בעיני ההתנהלות של האגודה. מענין שהיו שניים שהיו תמיד באותה דעה – הרבי הרש"ב ור' חיים מבריסק.

בהרבה אסיפות המנהל או המזכיר היה ר' חיים-עוזר, והוא סיפר^י שהיתה אסיפה אחת שדנו בכל מיני הצעות ביחס לאחד הנושאים החשובים שעמדו על הפרק – חינוך. המשכילים רצו לשנות את החינוך היהודי, והיו כל מיני הצעות איך לפשר ביניהם ואיך להמתיק את הדין של השינויים שרצו לחולל במערכת החינוך. כמעט כל הצעה שעלתה על השולחן – הרבי הרש"ב ור' חיים פסלו. בכל הצעה דנו הרבנים ושאר העסקנים שהיו שם וקבלו החלטה, אבל פעם אחת עלתה הצעה מסוימת שהרבי הרש"ב מיד קם ופסל אותה – עוד לפני שדנו בה. כאן כשרק הציגו – הרבי הרש"ב מיד קם ופסל. שאלו הרבנים – 'עוד לא דנו בזה, קודם נדון ואחר כך אפשר להביע דעה'. הרבי

^י מרשימת ר' שמואל מנחם מענדל שניאורסאהן – תשורה וואגעל'הוס י' אדר תשע"ג עמ' 8.

^א יא משלי יט, ב.

אִיזוֹ אַהֲבָה, אִיזוֹ הַתְּפַעְלוּת – בָּרַחוּ מִמֶּנָּה. לִכְן אֲדַמּוּ"ר הָאֲמֻצִּי הָיָה צָרִיךְ לִכְתּוֹב בַּהֲקֻדָּמָה קוֹנְטֵרס הַהֲתַפְעָלוּת שֶׁלֹּא זֶה הַדֶּרֶךְ, לֹא נָכוֹן, כֵּן צָרִיךְ הַתְּפַעְלוּת. בְּכָל אֹפֶן, מִצַּד הָרְאִיָּה, הַשְׁקֵפֶת הַמוֹחִין, לִמְעַלָּה יֵשׁ וּלְמִטָּה אֵין – הַמִּדּוֹת הֵן גִּאֲרִינִישֵׁט, וְלֹא צְרִיכוֹת לִהְיוֹת מוֹרְגִשׁוֹת (אֲלֹא שֶׁתִּהְיֶינָה בְּבַחֲנִית חֲסִידִים מְכוּסִים בִּיסוּד אֲמָא, כְּנוֹדֵעַ^{יב}). מִצַּד הַהֲתַפְעָלוּת עֲצֻמָּה, הַהֲתַפְעָלוּת הִיא יֵשׁ – 'יֵשׁ מִי שְׂאוֹהֵב', 'יֵשׁ מִי שִׁירָא'^{יג} – אֲבָל אִם זֶה הַתְּפַעְלוּת אֲמִתִּית הוּא מִרְגִּישׁ אֶת הָאֵין, שְׂבֵא מֵאֵין, וְשׂוֹאֵף לַחְזוֹר לָאֵין. עַד כָּאן רָאִינוּ שֶׁאֲפֶשֶׁר לְהַסְבִּיר שִׁיחֻר"ע וְיִחוּר"ת הֵינּוּ מוֹחִין בְּעֵצֶם, חֲב"ד, וּמִדּוֹת בְּעֵצֶם, חֲג"ת.

נְבוּאָה וּבִתְּקוּל – נִצָּח וְהוּד

הַהֲסָבֵר עַד כָּאן טוֹב בְּשִׁבִּיל הַהֲמָשֵׁךְ: מָה בֹּא בַּהֲמָשֵׁךְ? נְבוּאָה. כְּתוּב שֶׁנְּבוּאָה בֹּאָה מִנִּצָּח^{יד} – כָּל הַנְּבִיאִים מְקַבְּלִים מִנִּצָּח, כְּפִי שֶׁכְּתוּב בַּהֲקֻדָּמָה תִּיקוּנֵי הוֹזָרָה^{יז}. בְּעֶשְׂרֵת סוּגֵי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַנְּבִיאִים הֵם בְּנִצָּח^{יח}. רִבֵּן שֶׁל הַנְּבִיאִים הוּא מֹשֶׁה רִבִּינוֹ^{יט}, שְׁבַמִּדּוֹת הוּא הַנִּצָּח^כ. אֲדַמּוּ"ר הִזְקֵן מִסְבִּיר בְּתֵנִיָּא בְּעִנֵּין "חֲכָם עֲדִיף מִנְּבִיא"^{כב} שֶׁהַנְּבִיאִים דּוֹאִים מִהַנִּצָּח וּלְמִטָּה – שֵׁם יֵשׁ לָהֶם רְאִיָּה מִמֶּשׁ בְּפִנְיָמוּת, מָה שֶׁאֵין כֵּן לִמְעַלָּה מִזֶּה. כֵּךְ הוּא מִסְבִּיר בְּאֲגֻרַת הַקֹּדֶשׁ^{כד}. מָה פִּירוּשׁ בִּתְּקוּלָּהּ הֵד. הֵד שִׁיךְ לַהוּד. לִכְן כְּתוּב שֶׁבִּתְּקוּל הִיא הוּד^{כה}. מִי שֶׁשִּׁמְשָׁמֶשׁ בְּבִתְּ קוּל הוּא כְּמוֹ חוּזָה – נְבִיאִים בְּנִצָּח וְחוּזִים בְּהוּד^{כו}.

יז ראה מודעות טבעית ביאור "עץ החיים ועץ הדעת" למאמר "בכל לבי דרשתיך" (וש"נ).

יח ע"פ תניא פ"ה.

יט ראה זהר לעיל הערה ז; זהר ח"ג יא, ב. וברבי מקומות. כ ב, א.

כא ראה רמב"ם, הלכות יסודי התורה פ"ז ה"ו. ובכ"מ.

כב זהר ח"א כא, ב; ח"ג רמג, א.

כג ב"ב יב, א; זהר ח"א ז, ב; ח"ג קטז, ב; ח"ג רכג, א; תקו"ז תקו"ח (לא, ב); תקו"ל (עה, א).

כד ס"י ט.

כה ראה ספר הנפש פ"ב עמ' קצז ואילך.

כו ראה הקדמת תקו"ז ב, א; ביאור הגר"א לתקו"ז תקו"ח; קהלת יעקב ערך 'נח' ("נצח הוד בחינת חושים נביאים").

תִּתָּאָה הוּא מוֹחִין וּמִדּוֹת. יֵשׁ הָרַבָּה פִּירוּשִׁים אֵיפָּה לְמַקֵּם בְּסִפְרוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת וּבִכְחוֹת הַנֶּפֶשׁ אֶת יִחוּדָא עֵילָאָה וְיִחוּדָא תִּתָּאָה. יִחוּדָא עֵילָאָה הוּא שְׁלִמְעָלָה יֵשׁ וּלְמִטָּה אֵין וְיִחוּדָא תִּתָּאָה הוּא שְׁלִמְעָלָה אֵין מִרְגִּישׁ אֶת עֲצֻמִּי יֵשׁ אֲבָל מִרְגִּישׁ אֶת הָאֵין, יוֹדֵעַ שְׂבֵאֲתִי מֵהָאֵין, הַמְקוֹר הַבִּלְתִּי־נִתְפַּסֵּס שְׁלִי, "לִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בִּיהַ כְּלָל"^{יב}.

שׁוּב, לְפַעֲמִים יִחוּדָא עֵילָאָה הוּא מוֹחִין וְיִחוּדָא תִּתָּאָה מִדּוֹת. מִדּוֹת הֵן גַּם מִשְׁהוֹ טוֹב – תְּכִלִּית הַכוּוֹנָה הִיא תִּיקוּן הַמִּדּוֹת^{יג}, שֶׁתִּהְיֶינָה אַהֲבָה וִירָאָה בַּהֲתַגְלוּת הַלֵּב. יַחַס הַמוֹחִין וְהַמִּדּוֹת הוּא בְּאֲמִתּוֹ יַחַס שֶׁל עֲלִיָּה וּבֵית. הַתְּפֹאֲרֶת, עֵיקֶר הַמִּדּוֹת, הִיא "כְּתַפְאֶרֶת אָדָם לִשְׁבֵּת בֵּית"^{יד}, הַבֵּית בּוֹ אֵין נִמְצָא, וְהַעֲלִיָּה הִיא מוֹחִין בְּעֵצֶם (כְּמוֹ שֶׁהֲרֹאֵשׁ הוּא בַּחֲנִינָתָהּ עֲלֵיהָ עַל גְּבִי הַגּוֹף). אִם נִפְרֵשׁ כֵּכָה, לְפָנֵי הַחֲטָא הָעוֹלָם הַזֶּה הִיָּה עוֹלָם שֶׁל הַתְּפַעְלוּת אֲלֻקִּית מִתּוֹקֶנֶת, אֲמִתִּית – מִדּוֹת, אַהֲבָה, יִרְאָה,

רַחֲמִים, עֵיקֶר הַמִּדּוֹת, הָאֲבוֹת^{טו}, הַמִּרְכָּבָה^{טז}. עוֹלָם הַבֹּא הִיָּה הַמוֹחִין בְּעֵצֶם.

מֵהֶם מוֹחִין בְּעֵצֶם? הֵישׁ הָאֲמִתִּי הוּא כְּמוֹ הַרְמִב"ם. כָּל שֵׁשׁ מִיִּשְׁהוֹ שֶׁהוּא בְּעַל מוֹחִין – כָּל מָה שְׁלִמְעָלָה מִהַמוֹחִין, גַּם הַהֲתַפְעָלוּת, הוּא גִאֲרִינִישֵׁט. לִכְן הֵיוּ חֲסִידֵי חֲב"ד – בְּמִיּוּחָד בֵּין חֲסִידֵי אֲדַמּוּ"ר הָאֲמֻצִּי, שֶׁהֵעִיקֶר אֲצִלוֹ הִיָּה הַמוֹחִין – שְׁזִלּוּל בְּמִדּוֹת. אֲדַרְבֵּא, הֵם בָּרַחוּ מֵהַמִּדּוֹת – כְּשֶׁהֲרִגִּישׁוּ שְׁמִדָּה מִתְּעוֹרֶרֶת אֲצִלָּם,

יב הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

יג ראה אמונות ודעות מאמר עשירי אות ב. כתר שם טוב (קה"ת) אות כד.

יד ישעיה מד, יג.

טו זהר ח"ג קעט, ב; שער הגלגלים סוף הקדמה לא. ובכ"מ.

טז בראשית רבה מז, ח; שם פב, ז; זח"ג כח, ב.

אם אני מרגיש
שאני לא רוצה
משהו – סימן שזה
אסור. כששמעתי
את ההצעה הזו –
לא רציתי את זה,
בלי לדון, ואם לא
רציתי סימן שזהו
לא רצון ה'

למה משתוקקים למצוא צדיק? רוצים איזה בעל רוח הקדש

כאן הגענו לעיקר, בשבילו היה כל הדרוש הזה. מהרבי הרש"ב והלאה – הרבי הרש"ב, הרבי הריי"צ והרבי (שלשה דורות שהרבי דבר עליהם הרבה מאד ואף נתן להם סימן – "מיד" ר"ת השמות שלהם למפרע^{לב}) – אלו דורות של מלכות בפועל. הייתי יכול לחשוב שרוח הקדש היא מלכות, שכינה, ואכן כתר מלכות (הנקודה השרשית של המלכות) מקבל מסוד העטרה, המלכות של ה"צדיק יסוד עולם", בחינת רוח הקדש, כנ"ל. אבל ראשית בנין המלכות, מח החכמה של המלכות (שנבנה מספירת הנצח של ז"א^{לג}, בחינת נבואה כנ"ל, היינו ה"נבואה פורתא" של המלכות), הוא הברק המבדק של המלך דהיינו ה"מושכל ראשון" שלו, בעוד שהדעת של המלכות, נשמת המדות של המלכות, היינו בחינת שיקול דעת (של המלך ושל בני המדינה, סוד "אין מלך בלא עם"^{לד} לשון עוממות^{לה} וד"ל).

נצייר לעצמנו מלך, מנהיג אמתי – למלך אין רוח הקדש גלויה, הוא מלך, לא צדיק בעל רוח הקדש, אבל אם הוא מלך טוב – מה יש לו? מושכל ראשון. הוא הולך על מה שעולה במחשבתו, על מה שהוא חושב במחשבה הראשונה. יש לו בטחון עצמי (היינו סוד הנ"ל של ראשית בנין המלכות מהנצח דז"א, מקור הבטחון העצמי כנודע^{לז}). בשביל המושכל-ראשון צריך בטחון עצמי, שיכול לבטוח על מה שבא לו לראש – על זה הוא הולך. אוי ואבוי למלך שצריך כל הזמן שיקול הדעת. שוב, זהו עיקר הווארט – שמהרבי הרש"ב והלאה מתחיל להיות משיח, מתחיל להיות מלכות.

הבת-קול היא שכאילו שומע הד' מלמעלה, "הד הרים"^{כז} (גם בסוד הד' של ההרים, האבות, עיקרי המדות, שנקראו הרים^{כח}). ההד חוזר מהר להר, ואותו מקבלים מספירת ההוד. שני הדברים האלה הולכים 'חלק'.

רוח הקדש – יסוד (מדת הצדיק)

כעת בא חידוש: יוצא כאן, אם הולכים לפי סדר הספירות, שרוח הקדש – הביטוי הכי מפורסם כאן – ביסוד, ה"צדיק יסוד עולם"^{כט}. כל הצדיקים האמתיים הם בעלי רוח הקדש – הבעל שם טוב וכל תלמידיו, הרבי ר' אלימלך שדברנו עליו לפני שבוע^ל, הוא וכל תלמידיו הגדולים, וכמובן גם בחב"ד, אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי והצמח צדק, כמו שאמר רבי איזיק^ל. למה כולם בעלי רוח הקדש? כי הם צדיקים, צדיקים אמתיים, צדיקי קשוט (גם מלשון קישוט – הקישוט שלהם הוא הרוח הקדש שלהם).

צדיק הוא שומר הברית^{לא} – שייך לברית מילה – ושמירת הברית היא המקור של רוח הקדש. צריך להאריך בענין, כי זהו כבר חידוש. השייכות של נביאים לנצח ושל בת קול להוד – היא טובה ופשוטה. בית ועליה – גם הסבר פנימי טוב מאד. אבל להבין שהצדיק הוא בחינת רוח הקדש זהו חידוש חשוב מאד. למה משתוקקים למצוא צדיק? רוצים איזה בעל רוח הקדש.

מלך ומלכות – מושכל ראשון ושיקול הדעת

אבל מה קורה כשנגמרת רוח הקדש? צריך גם לחפש צדיק, רבי – כזה שיש לו מושכל ראשון.

לב סוף שיחת ש"פ משפטים תשנ"ב הערה 148.

לג ראה ע"ח של"ה (הירח) פ"ד. ובכ"מ.

לד עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; ספר החיים פ' הגאולה פ"ב; רבינו בחיי על בראשית לח, ל; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

לה תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

לו ראה גם אוצר הנפש ח"ג עמ' נו; ספר הנפש פ"א (עמ' קעח ואילך).

כז יחזקאל ז, ז.

כח ראה ר"ה יא, א; שמו"ר טו, ד; תקו"ז תקון כ"א (מג, ב; מד, ב; מה, ב).

כט משלי י, כה.

ל שיעור כ"א אדר ש"ז (נדפס בגליון ויקה"ל פקודי).

לא ראה זהר ח"א נט, ב. ובכ"מ.

כנראה שעדיין צריך לחפש כזה צדיק גם היום, שיש לו מושכל ראשון – שראוי להיות מנהיג, ראוי להיות מלך, שגם יתקן את שיקול הדעת שלי. לסיכום:

חב"ד

יחודא עילאה

חג"ת

יחודא תתאה

הוד

בת קול

נצח

נבואה

יסוד

רוח הקדש

מלך

מושכל ראשון

מלכות

שיקול דעת

עד כאן. שזכותו של בעל ההילולא יגן עלינו, שיהיה הרבה נחת ובשורות טובות לכל בני המשפחה. אני מאד שמח כאן להיות חלק מהמשפחה.

לפי הרמב"ם^{לז} משיח הוא בעל רוח הקדש, נביא כמעט כמו משה רבינו, אבל לא – המשיח, בהיותו מלך, עיקר הענין אצלו הוא אפילו לא רוח הקדש אלא דווקא מושכל ראשון.

כתוב שכשיבוא מלך המשיח, ויתקיים "את רוח הטמאה אעביר מן הארץ"^{לח}, שיקול הדעת של כל העולם יהיה מתוקן. זו כבר המדרגה השביעית. שיקול הדעת כאן הוא כללות המלכות – לא רק המלך, אלא המלכות המתוקנת (כנ"ל) בסוד "אין מלך בלא עם". המלכות המתוקנת של כל אחד שאתה מייעץ לו – אתה מחנך אותו שיהיה לו שיקול דעת נכון. זו המלכות. אבל המלך, אתה (היועץ), צריך להיות בעל מושכל ראשון.

סיכום

כך עשינו עכשיו פרצוף של שבע מדרגות, של יחודא עילאה ויחודא תתאה ונבואה ובת קול – כל אחד צריך להסביר יותר, מה אופי הנבואה ומה אופי מי שמשתמש בבת-קול – ורוח הקדש, אבל אלה דברים שהיו. מה שנשאר,

לז הלכות מלכים ומלחמותיהם פ"ב ה"ג.
לח זכריה יג, ב.

אלקים קטן

"ויקרא אל משה" – אל"ף של "ויקרא" זעירא. משה רצה לכתוב "ויקר" (כמו שכתוב בבלעם הרשע, לשון מקרה וטומאה) אך ה' אמר לו לכתוב "ויקרא" לשון חיבה, אלא שהאל"ף נותרה זעירא להורות על ענוותנותו של משה שהקטין עצמו. יש לומר שאל"ף זו רומזת לשם אֱלֹהִים, כאילו כתוב "ויקרא אֱלֹהִים אל משה" – הקב"ה מקטין את עצמו ונכנס כביכול לתוך משה. כך מסופר שהרב המגיד ממעזריטש אמר על אדמו"ר הזקן כשראהו ישן: אלקים כזה גדול בגוף כזה קטן.

המודר מוקדש לע"נ:
מרים בת יעקב הלוי הס

נועם אלימלך

פרשת ויקרא

צדיק מצד ימין

הדינין. ויש צדיקים האוכלים בקדושה ובטהרה למען עבודתו יתברך שמו אזי הם משפיעים ברכה ופרנסה לעולם. "שאוכל ושללא אוכל" היינו צדיק האוכל בקדושה וצדיק המתענה. "שאכלתי ושללא אכלתי" – הצדיק האוכל בקדושה צריך לתקן מה "שאכלתי" בעבר שלא בקדושה, והצדיק המתענה צריך לתקן מה "שללא אכלתי" היינו שצם מתוך פניה שלא לשם שמים (כלומר, "שאוכל ושללא אוכל" היינו קבלה לעתיד, "שאכלתי ושללא אכלתי" היינו חרטה על העבר). ו"שתים שהן ארבע" רמז ששני הצדיקים גורמים תיקון לשם הוי' ברוך הוא, בן ארבע אותיות.

במקומות רבים עוסק רבי אלימלך בשני סוגי צדיקי. **צדיק = דר**, ושני צדיקים היינו "זוה זכרי לדר דר" – על הצדיק לדעת ולבחור את דרכו בעבודת ה' לפי "זכרי", באיזו דרך הוא זוכר את ה' יותר. כל ענין הצדיק הוא הזכרון בה' ("זכרי"), בחינת פנים (לעומת שכהה מצד האחור), אך יש שתי פנים, ימין ושמאל (ובשרש בכתר היינו "תרין תפוחין דנהירין תדירא דחדאן תדירא"): הצדיק המתענה הוא מצד שמאל, "שמאל דוחה", "שמאלו תחת לראשי" (להשפיל את עצמו תמיד). אך צריך שהסגופים יהיו לשם שמים באמת (תיקון "ולא אכלתי"), והסימן לכך הוא היותו שמח בעבודתו (כשורש צד שמאל בתרין תפוחין דחדאן תדירא, שמחה תמידית) ואינו שוקע במרה שחורה ועצבות ח"ו, הבאים

או נפש פ' תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשפעה ונעלם מנגנון והוא ידע ואשם לאחת מאלה^א.

מבאר הנועם אלימלך^ב: שבועה נקראת קיום, מתוך כח ושלטה, כדברי הגמרא על אחאב "אי לא דהוה מליך עליהו היכי מצי משבע להו"^ג. והכתוב דומז לצדיק הנשבע דהיינו גוזה, "צדיק גוזה והקב"ה מקיים" ("ותגזר אומר ויקם לך"). "עקימת שפתיו הוי מעשה" וכך הצדיקים בדבורם פועלים (מעשה) בעולמות העליונים. לפי דרגת הצדיק כך כחו גדול בעקימת שפתיו שיהא מעשה שיפעל במציאות. כח הדבור שייך למלכות, "אמר מלכא עקר טורא", ו"מאן מלכי רבנן", והיינו כח השבועה של הצדיק כנ"ל.

צדיק צם וצדיק אוכל

ומבאר הנועם אלימלך שיש כאן שני סוגי צדיקים, "להרע או להיטיב", כמפורש במשנה "שבועות שתים שהן ארבע שבועה שאוכל [היינו 'להיטיב'] ושללא אוכל [להרע] שאכלתי ושללא אכלתי [שבועה לשעבר, כפי שלמדו חכמים]^ד". דהנה יש ב' גווי צדיקים. יש צדיקים המענים ומסגפים עצמם על ידי זה הן משברים כח

ערון מרשימת הרב כ"ח אדר תשפ"א ע"י יוסף פלאי.

א ויקרא ה, ד.

ב ד"ה או נפש.

ג מגילה יא, א.

ד שבועות פ"ג מ"א.

פה ממתיקה את דיני התורה שבכתב (כמו "עין תחת עין – ממון").

האדם בשבועה

"לכל אשר יבטא האדם בשבועה" פירשו חז"ל "האדם בשבועה", ולפי זה מפרש הנועם אלימלך "שיהא צדיק גמור בצדקו הנקרא בשם אדם". "אדם" נאמר גם בתחילת הפרשה "אדם כי יקריב מכס" ופירשו חז"ל "מכס ולא כולכם להוציא את המומר [שאינו מקבלים ממנו קרבן], מכס בכס חלקתי ולא באומות [שמקבלים קרבן מגוי אף כשהוא עובד עבודה זרה]¹ – הרמז גם כן לדברינו הנ"ל אדם שיקריב עצמו להבורא ברוך הוא בעובדות כשרים שהן כמו קרבן... שלא תהא מדרגת כולכם שוה בסגנון אחד רק חלוק לשני גוונים כנ"ל דהיינו אחד שמתקן באכילתו ואחד בסיגופו כל אחד לפי מדרגתו. וזהו בכס חלקתי פירוש בישראל יש חילוק בין הצדיקים כנ"ל [הפשט של "בכס חלקתי" הוא בין ישראל כשר למומר, ולפי הרמז של החלוקה בין הצדיקים נמצא שהצדיק שבבחינת שמאל היינו תיקון המומר שבישראל, ודוק].

"לעולם יהא אדם", לעולם יהא צדיק גמור הנקרא אדם. שני הצדיקים הנ"ל היינו שני מיני אדם, סוד שני בני אדם הראשון, קין והבל, שני שרשי נשמה, "להרע [קין] או להיטיב [הבל]".

יעקב וישראל

הנועם אלימלך מגיע לפרש את ברכת יצחק ליעקב: שיצחק היה רוצה לברך את יעקב בברכת עולם הבאות עשו בעולם הזה וברכה ראתה שחלילה אם לא יהיה ליעקב חלק בעולם הזה לא יהיה לבניו חלילה תקומה בין האומות לכך היתה מהדרת שיברך יצחק את יעקב גם בעולם הזה ויעקב אבינו עליו השלום לא היה דעתו נוחה מזה שהיה מתיירא שיצחק

מגאווה סמויה מכך שהוא מתענה, פניה שלא לשם שמים.

הצדיק האוכל ונהנה לשם שמים הוא מצד ימין, **צדיק = צד ימין**. והוא עיקר חידוש תורת מורנו הבעל שם טוב, לעבוד את ה' בבחינת ימין, "עזב תעזב עמו" ולא לשבור אותו בתענית. צדיק זה כל פניותיו לימין, ללמד זכות, בחינת אברהם אבינו המכניס אורחים ואוכל עם כולם (כמו הווארט על "אנכי מגן לך", מגן היינו בטן באידיש, אני הבטן שלך שתוכל להרבות באכילה. וכמסופר על בעל האוהב ישראל, שההילולא שלו שייכת לפרשת ויקרא, שתחילה היה מסגף עצמו ולבסוף שינה דרכו מן הקצה אל הקצה והרבה באכילה. ויש לומר שבכל התורה הזו מכון רבי אלימלך לתלמידו האוהב ישראל). הצדיק שבבחינת ימין היינו "וימינו תחבקני", מקרב את כולם ומגיע גם לאחור (על דרך "יסף ה' לי בן אחר", שעושה מהאחר בן), ומקרב בתשובה גם את הצדיק שבבחינת שמאל שיהיה ימין (כמו האוהב ישראל)!

שרש הצדיק המתענה בעטרא דגבורה דדעת ושרש הצדיק האוכל בעטרא דחסדים דדעת. "ובדעת צדיקים [ב־דעת של שני צדיקים] יחלצו". "דעת קנית [צדיק אוכל ו'קונה] מה חסרת [צדיק מתענה ומחסיר בקדושה]".

כיון ש"להרע או להיטיב" נדרש על שני סוגי צדיקים, נמצא שהצדיק האוכל הוא "צדיק וטוב לו" והצדיק המתענה הוא "צדיק ורע לו", כמו החילוק בין רבה (שהיה בעל יסורים) ורב חסדא (לשון חסד, ימין, שהיה לו הכל ברווח)². צדיק ורע לו כל עבודתו היא לשבור את הדינים והרע שיש בעולם, הוא עסוק תמיד ב"מלחמה לה' בעמלק מדר דר", וצדיק וטוב לו כל עבודתו להמשיך שפע וברכה לישראל ולעולם כולו. והנה סדר הפסוק הוא "להרע או להיטיב", קודם צד שמאל, אך במשנה הסדר הפוך "אוכל ולא אוכל", כיון שהתורה שבעל

1 שבועות כו, א.

2 חולין ה, א.

ה ראה מועד קטן כח, א.

לעולם).

מסיום דברי הנועם אלימלך עולה שהתכלית היא מדרגת הצדיק שמצד ימין. הצדיק המתענה היינו בחינת יעקב (קטן) ואילו הצדיק האוכל הוא בחינת ישראל (גדול). "והיה בית יעקב אש... ובית עשו לקש" – היינו הצדיק שכל ענינו לשבור את הרע (מלחמת עמלק כנ"ל). אך הצדיק שמצד ימין כל ענינו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", עד "ואולך אתכם קוממיות" (בנין בית המקדש שלאחר מחית עמלק, כסדר שלש מצוות הצבור). הצדיק שהוא ימין הולך "באור הוי" בכל העולמות, מה שאין כן הראשון (והיינו סוד "נהירין תדירא" כנ"ל).

רבי אלימלך מאחל לעצמו להיות מהצדיקים של צד ימין, "והשם יתברך יזכנו להיות מהם", כרצונו הפנימי של הבעל שם טוב. רבי אלימלך הוא הדמות העיקרית בחסידות הכללית (וכן האוהב ישראל) שעיקר ענינה בגלוי הוא צד ימין. אמנם בחסידות חב"ד יש הרבה עבודה של אתכפא, וכן בפשיסחא וענפיה, כיון שכל שיש שכל-מוחין כך יש פן חזק של "שמאל דוחה" אלא שהוא יחד עם "ימין מקרבת" בבחינת "לאכללא שמאלא בימינא" תמיד, וד"ל. אכן, כשיבוא משיח לא יהיה פרוד בין הדרכים, והכל יהיה רחמים וחסדים גמורים, כמו שמבואר בתורה הראשונה של הנועם אלימלך בפרשתנו, שכעת הקב"ה צריך לעמוד מכסא דין לכסא רחמים אך לעתיד יהיה הכל רחמים גמורים בכסא אחד.

יברך אותו בעניני עולם הזה בכולו גשמיות כי גם בעניני גשמיים יש חילוקים כנ"ל שצורך העולם לשני גווני צדיקים כנ"ל וגם בעניני אכילה יש חילוק לאוכל בקדושה במחשבות טהורות בין האוכל כבהמה ולזה אמר אולי ימושני אבי לשון ממשות דדברים גשמיים נקרא בלשון מישוש דהיינו אולי יברך אותי בכולו גשמיות והבאתי עלי קללה שזה אצלי קללה יחשב ואנכי איש חלק פירוש כנ"ל שאני מוכרח להיות מוחלק לשני אופנים כנ"ל וזהו בית יעקב לכו ונלכה באור ה' ולבאורה מלת לכו הוא מיותר והכי הוה ליה למימר בית יעקב נלכה באור ה' אך הכוונה לב' אופנים הנ"ל בית יעקב היא מדרגה קטנה כידוע ההפרש שבין יעקב לישראל וכתוב בפסוק והיה בית יעקב אש ובית עשו לקש רמז למדרגה של הצדיקים שעל ידי מדרגתם משברים כח הדין וזהו בית יעקב לכו פירוש במדרגתכם רמז למדרגה א' ונלכה באור ה' רמז למדרגה הב' ההולכים באור קדושתם בכל העולמות והשם יתברך יזכנו להיות מהם אמן כן יהי רצון:

יעקב פחד שיצחק יברך אותו בגשמיות וזה עבדו קללה. "ואנכי איש חלק", מחולק לשני סוגי צדיקים כנ"ל, וגם מי שאוכל אינו שקוע בגשמיות ח"ו דהיינו אכילת בהמה אלא הוא אדם המעלה, "אדמה לעליון" ממש, שכל אכילתו והנאתו לשם שמים, להמשיך ברכה לעולם (בחינת "הקדוש ברוך הוא" הוא קדוש ואכילתו בקדושה וכך הוא ברוך, ממשיך ברכה

חטא הדור במלך

"אשר נשיא יחטא" – "אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה" (רש"י). אפשר לפרש: אשרי הדור שהנשיא, המנהיג, אינו מאשים את אנשי הדור בחטאים אלא לוקח את האשמה על עצמו, מודה כי חטא הדור תלוי בו ועושה בעצמו תשובה.

רוחו של משיח עמ' קצז

זהב שלמה

ביאורים בפירוש רש"י | פרשת ויקרא

קרבנות נדבה

התלוי ברצון.

ועדיין צריך ביאור, מניין שזה הפירוש, ולמה לא נפרש "כי יקריב" כמו "כי יביאך" ומתייחס (גם) לקרבן חובה? תירץ הרא"ם: רק בדבר הידוע שייך לומר לשון ודאית, אבל חיוב קרבנות לא הוזכר קודם ולכן אין לפרש שהפסוק מתייחס אליו. והגור אריה פירש: 'כי' שמתייחס לחובה שייך רק במעשה חד פעמי, כמו "כי יביאך", ולא בחיוב קרבן שנוהג תמיד. ועוד בפשטות: מלת 'כי' בדבר ודאי באה לקשר בין שני דברים שונים, כמו "כי תבאו אל הארץ..." [אז] ושמרתם את העבדה הזאת", אבל אין טעם לומר כאשר יקריב קרבן חובה אז יקריב מן הבהמה וכו', ולכן מסתבר שהכוונה אם יקריב, כלומר אם ירצה להקריב (לומר שמדובר בנדבה).¹ והלבוש פירש: הוכחת רש"י היא מהמלים "אדם כי יקריב מכם", שהיה צריך לומר "אדם מכם כי יקריב" (כמו שבאמת פירשו הראב"ע והרמב"ן), אלא ש"מכם" פירושו "מרצונכם ומעצמכם ולא משום חובה המוטלת עליכם". והרבי ביאר²: הפירוש הפשוט של "כי" הוא "אם", ובכל מקום עדיף לפרש כך אם אין הכרח אחר (והמשך דברי הרבי יובא להלן).

סדר הדבורים ברש"י

ויש להבין את סדר הדברים ברש"י: תחלה

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָּן לַה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבֶּקָר וּמִן הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנֵכֶם.

אדם כי יקריב מכם כשיקריב בקרבנות נדבה דבר הענין. **אדם** למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו אף אתם לא תקריבו מן הגזל...

לכאורה אפשר לפרש שכל הפרשה מדברת הן בעולת נדבה והן בעולת חובה (כמו יולדת ומצורע שצריכים להביא עולה)³. אבל רש"י מפרש שמשמעות הפסוק היא דוקא נדבה, דבר התלוי ברצונו של אדם, וכן כתב רש"י בפירושו לגמרא "בשל נדבה דבר הכתוב, דכתיב 'אדם כי יקריב מכם' משמע לכשירצה יקריב".²

כלומר, למלה "כי" יש כמה פירושים, "כי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא דהא"³. לענייננו, רש"י מחלק בין "כי" המתייחס למאורע שיתכן שיהיה ויתכן שלא, כמו "כי יקרא קן צפור", ובין "כי" המתייחס לדבר ודאי, שהיה או שודאי יהיה, כמו "כי בא סוס פרעה", "והיה כי יביאך". ומפרש רש"י כאן "כי יקריב, כשיקריב" — כי במשמעות אם, כשיארע, וממילא הוא דבר

ערוך מרשימות הרב.

א וּכְמו שפירש הר"י מיגאש, ראה תורה שלמה כאן הערה מז.

ב רש"י ביצה כ, א דה"ה ויעשה.

ג רש"י בראשית יח, טו. ראש השנה ג, א ד"ה כריש. גיטין צ, א ד"ה כי (וראה שם בתוס'). תשובת רש"י סי' רנא (הוצאת אלפנבין).

ד לפי קרבן אהרן ובאר יצחק.

ה ליקוטי שיחות ח"ב פרשת ויקרא שיחה א הערה 3 (וכיו"ב כתב בבאר בשדה).

פתיחה בנדבה

ומדוע באמת פתחה התורה בקרבנות נדבה? אדרבה, לכאורה יש להקדים את הקרבנות שהם חובה על האדם!

הרבי ביאר¹: לפי הפשט, פרשות ויקרא וצו נאמרו לפני היום השמיני למילואים, ואפילו בתחילת ימי המילואים, ובימים אלו לא מסתבר שישראל יחטאו ויתחייבו בקרבן חובה, ולכן מדובר תחילה על קרבנות נדבה.

ובפנימיות: העיקר בקרבנות הוא הכוונה, כמו שכתב הרמב"ן בטעם הקרבנות "שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכופר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש". ולכן מקדימה התורה את קרבנות הנדבה שכל הקרבנות מפני נדיבות הלב, כדי ללמד שכוונת הלב היא נקודה עיקרית בכל הקרבנות.

יתירה מזו, נדיבות הלב קיימת אצל כל יהודי בפנימיותו, אלא שבקרבן נדבה הדבר מופיע בגלוי. ולכן נאמר כאן התואר "אדם", מלשון "אדמה לעליון", שמצד הנשמה שהיא "חלק אלוה ממעל ממש" קיימת אצל כל יהודי נדבת הלב (עד כאן מהרבי).

כוונה ונדבה יסוד העבודה

ענין הנדבה מודגש בכל פרשות המשכן בספר שמות, מפרשת תרומה עד סוף הספר, החל מהפסוק "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", ופירש רש"י "ידבנו לבו, לשון נדבה והוא לשון רצון טוב", ובהמשך לזה נאמר "ועשו לי מקדש" — ומכאן שבלי נדבה ורצון טוב אין מציאות של מקדש! וכן בתיאור הנדבה בפועל בפרשת ויקהל מודגש שהכל היה בנדיבות הלב, וכן בנדבה לבנין המקדש בימי דוד המלך². ובהמשך לכל זה נאמר "אדם כי

העתיק "אדם כי יקריב" ופירש קודם "כי יקריב", בקרבנות נדבה, ואחר כך חזר לפרש "אדם למה נאמר" (ולפירוש הלבוש הנ"ל מיושב קצת הקושי).

ופירש המהרי"ק: אם היה מדובר בקרבנות חובה היינו אומרים שלכן נאמר "אדם", לשון פחיתות, אדם מן האדמה, שלכן הוא חוטא וצריך כפרה, אבל עכשיו שמדובר בנדבה צריך לפרש אדם למעליותא. ויש מפרשים: אם היה מדובר בקרבן חובה היה מתפרש "אדם" להוציא את הגויים, שהרי "אתם קרויים אדם"³, אבל עכשיו שמדובר בעולת נדבה הרי גם גויים מביאים אותה, כמו שנלמד מהפסוק בפרשת אמור "איש איש... אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם"⁴ — "לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל", ולכן צריך לפרש "אדם" בדרכים אחרות.

והרבי ביאר⁵: בפשוטו של מקרא "אדם" מתייחס גם לגויים, ואם כן אפשר לכאורה לומר שהענין מדבר בקרבנות חובה (שהם הסוג העיקרי והמוכרח בקרבנות) ומה שנכתב "כי יקריב" במשמעות של רשות הוא כדי לכלול גם נכרים. אבל מה שכתוב "אדם כי יקריב מכם" ממעט נכרים⁶ — ואע"פ שגם הנכרים מביאים עולה בנדבה מכל מקום פרשתנו מדברת דווקא בישראל שרק בהם שייך "ריח ניחוח", "נחת רוח לפני" — ולכן ודאי לשון "כי יקריב" מוכיחה שמדובר רק בקרבנות נדבה. אבל לפי כל זה קשה מדוע בכלל נכתב אדם (שמשמעו גם גויים, והרי לבסוף ממעטים גויים מ"מכם")? ולכן הוצרך רש"י לפרש שוב "אדם למה נאמר".

1 וכו"ב בברטנורא ובכלי יקרא.

2 אמרי שפר לרבי נתן שפירא. מובא בדברי דוד, עיין שם שדחה דבריו.

3 יבמות סא, א.

4 להלן כב, יח.

5 רש"י שם פס' כה.

6 יא לקוטי שיחות שם. והבאנו רק את עיקרי הדברים לנד"ד.

יב וראה פירוש החזקוני כאן.

יג ליקוטי שיחות ח"ז פרשת ויקרא שיחה ב.

יד ראה דברי הימים א' פכ"ט.

זבחים^כ, עד שלבסוף נחרב הבית מפני ש"אין לי חפץ בכם", כי אין טעם בעבודה כזו שאיננה עבודה באמת. הערך של כל הקרבנות – גם קרבנות החובה – קיים רק כאשר ישנו רצון כללי להביא קרבנות לה'^{כא}

והנה כבר הוזכר שהלשון "אדם כי יקריב מכם" קשה בפשט ולכן פירש הלבוש ש"מכם" מורה על הכוונה, "מרצונכם ומעצמכם". וקרב לזה פירש הספורנו "אדם כי יקריב מכם, כי יקריב מעצמכם בודיו דברים והכנעה על דרך 'ונשלמה פרים שפתינו' וכאמרו 'זבחי אלהים רוח נשברה', כי אין חפץ בכסילים המקריבים בלתי הכנעה קודמת". יש בפסוק רמז מובהק שעיקר סוד הקרבן הוא שהאדם מקריב את עצמו (כדברי המפרשים^{כב})! ובלשון החסידות: האדם העליון מקריב את הנפש הבהמית שבאדם, "מכם"^{כג}. "כאשר האדם בא להתקרב לאלקות הרי 'מכם קרבן להוי'", עליכם להביא קרבן מעצמכם"^{כד}.

כמו שהנדבה היא ראשית העבודה, כך הבן הבכור של אהרן הכהן הוא נדב (וכן אביהוא לשון רצון, אבה, ויש לומר שהה"א הנוספת במלה נדבה באה מאביהוא). תחילת הציווי על העבודה הוא בקרבנות נדבה, וכן בחנוכת המשכן התנדבו נדב ואביהוא "אשר לא צוה אתם". אלא שאצל נדב ואביהוא הנדבה היתה בדרך של 'תהו' (רצוא ללא שוב), ואילו קרבנות הנדבה הם תיקון נדב (ובהמשך לזה יש לומר שאלעזר ואיתמר הם כנגד קרבנות החובה).

כ ישעיה א, יא.

כא והדבר נוגע לחידוש עבודת הקרבנות כמובן.

כב אלשיך. של"ה (ברבוי מקומות). שפתי כהן.

כג ראה לקו"ת ויקרא ב, ג. וראה מאמר באתי לגני י' שבט תשי"ב.

כד מאמר אדה"ז, מובא בספר המאמרים באתי לגני י' שבט תשי"ב.

יקריב": כמו שהמשכן נעשה דווקא בנדיבות הלב כך ספר ויקרא, תורת כהנים, פותח את עבודת הקרבנות בקרבנות נדבה דווקא, לומר שכל עבודת הקרבנות באה רק מתוך נדבת הלב. ואף על פי שיש הרבה קרבנות חובה, גם בהם העיקר הוא שהאדם יביא מתוך התנדבות ורצון טוב. קרבן הוא לשון קירוב^{טו} – עבודת הקרבנות היא מתוך רצון להתקרב לה'.

בכלל, בכל ענייני המקדש ועבודתו הכוונה היא עיקר, כמו דין מחשבה הפוסלת בקדשים. וכן בהקרבת הקרבן צריך לכוון ל"ריח ניחוח", לעשות נחת רוח לה'^{טז} – אין זו כוונה לצאת ידי חובה כמו בכל המצוות (שבזה נחלקו אם מצוות צריכות כוונה) אלא כוונה מיוחדת המעידה על נדבת הלב, כשהאדם רוצה לעשות נחת רוח לה'. וכן בתפלה, אין להתפלל כדי לצאת ידי חובה אלא מתוך רצון, הכנעה ותחנונים, "העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים"^{יז}, והרי התפלה היא "עבודה שבלב" המכוונת כנגד עבודת הקרבנות.

בכל המצוות "המעשה הוא העיקר" והכוונה רק נלווית אליו, ו"לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אע"פ שלא לשמה"^{יח}, אבל בעבודת המקדש העיקר הוא הרצון והכוונה "לשמה", ובלא זה אין טעם לעבודה בפועל. מעשה מצוה בלא כוונה הוא כגוף בלא נשמה^{יט}, אך בכל המצוות העיקר למעשה הוא הגוף ובמקדש הנשמה היא העיקר.

וכן הוכיחו הנביאים את ישראל על עבודת הקרבנות כשאיינה בכוונה הראויה, "למה לי רב

טו זוהר ח"ג ה, א.

טז רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ד ה"א.

יז ברכות פ"ד מ"ג. ראה ברכות כט, ב וברש"י. והתבאר ב'טעם מצוה' פרשת תולדות.

יח פסחים ג, ב.

יט ראה תניא פל"ח.

493 | כ"ה אדר תשפ"א | הפרק החדש של הרבי

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

האם יש אתערותא דלתתא בפסח?

ראיתי שמוסבר שבפסח לא היה צורך בהשתדלות או באתערותא דלתתא מצד עם ישראל. כיצד זה מסתדר עם כך שהסדר הפשוט הוא שאין אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא?

תשובה:

מובא בשם הרה"ק ר' ברוך ממעז'יבוז על הפסוק "וּפָסַח ה' עַל הַפֶּתַח": "במצרים ראה הקב"ה שישראל נתונים בעומק הקליפות עד שלא היו יכולים לפתוח אפילו כחודה של מחט, ופסח על הפתח הפתיחה והביא את הגאולה באתערותא דלעילא" (בוצינא דנהורא פרשת בא). כיוצא בזה מבואר באריכות בדרושי דא"ח (החל מלקוטי תורה) שההבדל בין ניסן לאלול-תשרי הוא שבניסן פסח נאמר "דודי לי ואני לו", קודם אתערותא דלעילא ורק אח"כ אתערותא דלתתא, ואילו באלול נאמר "אני לדודי ודודי

לי", סדר הפוך.

אכן, ענין הפתיחה כחודו של מחט נאמר במדרש על יציאת מצרים גופא, שעל זה פירשו את הפסוק "קול דודי דופק פתחי לי" – "אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו" (שהש"ד ה, בוכי"ב בזה"ג צה, א). אלא שבכללות היו אז ישראל בלא מצוה וזכות להגאל, כמו שנאמר בהגדה "ואת ערום ועריה", ובכל זאת ה' נתן לנו שתי מצוות, "בדמיון חיי בדמיון חיי", דם מילה ודם פסח שיהיו מעין אתערותא דלתתא ופתיחת חודו של מחט מלמטה. מלבד זה נאמר שבזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים, וכן בזכות נשים צדקניות, ובזכות שלא שינו את שמותם, לשונם, לבושם. כלומר, הקב"ה ודאי יודע היטב את מהות בניו ורעיותו כאשר הוא בא לגאלם מעמקי

הקליפות, הוא יודע שיש להם זכות עצמית, שהם זכאים בעצם לגאולה, בהיות שכל הקליפות המלבישות אותם הן דבר חיצוני להם לגמרי ולא שייכות להם בעצם כלל וכלל, וממילא המהות העצמית של עם ישראל היא האתערותא דלתתא לגאולה, ללא שום זכות הנראית לעין. וכן נאמר "ותעל שועתם אל האלקים... וידע אלקים" – תפלה וצעקה הן בחינת אתערותא דלתתא כמובן, אך מה שנאמר "וידע אלקים" היינו שיודע את עצמותם בנוסף למה ששומע את שועתם. והנה בפסיקתא דרב כהנא הגרסה "כחריה של מחט" (חור המחט). והרמז: **פתח כחודה של מחט פתח כחריה של מחט = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**, לרמז שה' מבקש מאתנו רק כוונת היחוד וקבלת עול מלכות שמים באמרנו שמע ישראל וגו'. רק **חודה של מחט = שמע**.

אנכי והילדים המדור לילדי ישראל

למה צריך ג'והאן?

לאכילה. כמו הלחם שלנו, גם הקרבן מביא לבצעליו את תחושת השבע, ומשום כך נקראו הקרבנות בשם "לחמי", הלחם שאני אוכל. אם לא די בחוש האכילה, בא חוש הריח ומשלים את התמונה. הקרבנות גם מעלים "ריח ניחוח" לפני ה', וכאן אנו פוגשים חוש נוסף שמעורר הקרבן.

ריח הוא אחד הדברים המענגים ביותר שאני מכיר. אצלי הכיף הגדול בהבדלה הוא לקחת את הבשמים, לשפשף אותם היטב בין אצבעות הידים, לעצם את העיניים ולשאף מלא הריאות את ריחם הנעים. "אההה... תענוג!". אתה מרגיש את מתיקות הריח החמקמקה מתפשטת בכל גופך. ריח הקרבנות שאנו מקריבים עולה לה' וגורם לו תענוג. איזה תענוג הוא זה? מסוג "ניחוח". חז"ל מלמדים אותנו כי הבטוי ריח ניחוח רומז לנחת הרוח שמסבה לה' הקרבת הקרבן. ומה קרת הרוח? מקדש? אמרתי ונעשה רצוני.

"תראה, אני מנסה לראות
מה, כל קולך נקרא לך?
את פלאותי, כי יתאצצו דפיותי?"
כד תראה, קדמי מ' אצלי..."

פרשת ויקרא, הפותחת את חמש ויקרא, מביאה אותנו את תוכה של ההתרחשויות במשכן שזה עתה הסתיימה בנייתו – עבודת הקרבנות. הבאת הקרבן והקרבנות היא מצוה, כמו כל אחת מתרגי המצוות. כמו בכל מצוה, ה' יתברך מצוה עלינו להתאמץ ולעשות כרצונו ואנו משתדלים לעמוד במשימה. נכון, אבל בעבודת הקרבנות יש משהו יחודי. כתוב בה לא רק מה מטל עלינו לעשות, אלא גם מה יגרם כתוצאה מכך וכיצד יתקבל המעשה שלנו מצדו של ה' יתברך.

לכאן ולכאן

על הקרבנות הנשפרים על גבי המזבח נאמר כי הקרבנות דומה

מה חסר לי?

אכילה והרחקה כלפיו? לשם מה הוא בכלל צריך לחם וריח בדמות קרפון שונשר?

יוליה תפארת! לראות

אחד היסודות הגדולים שמלמד אותנו מורנו הבעל שם טוב הוא "עבודה צרה גבוהה". מספר שלפני התגלותו היה סובב בעירות ומשוחח עם היהודים הפשוטים על דא ועל הא. "מה שלומך? איך הבריאות? מה קורה עם הפרנסה?". כך היה שואל ומסובב את השיחה עם אותו יהודי עד שהיה 'חולב' אותו ושומע ממנו את אמירת "ברוך ה'". "זוהי הפרנסה של ה' יתברך, על זה הוא 'יושב'", היה מסביר לשואלים, "שמיעת הברכה גורמת לו נחת רוח עצומה".

אז נכון, המצוות שאנו מקיימים מזככות אותנו ועושות אותנו ליהודים טובים יותר. אנו משתדלים לעמד במשימות שנתן לנו ה' יתברך, עד הפרט האחרון. אבל עדן אפשר היה לחשב שאולי כל זה נועד רק בשבילנו, לטובתנו. ומה אצל ה' יתברך? הוא קדוש וטהור, אין סוף ממש, אז אולי לא ממש מעניין אותו אם ננהג כך או אחרת? עד כמה המאמץ שאנו משקיעים נוגע ואכפת לו?

בא הבעל שם טוב ומחדד לנו: העבודה והמאמצים שלנו, התחתונים, חשובים לה' יתברך ממש! יש לו כפיכול

רגע, משהו פה לא מספיק ברור. ה' רעב? ה' רוצה להריח טוב? האם חסר לה' דבר? אני יודע איך זה אצלי. אצלי מעיד הרעב על חסרון. באשר אני רעב אני חושב רק על הרגע בו יפגס המאכל אל פי וינגיע את בטני המקרקרת. בצום אני מציץ כל עשר דקות בשעון כדי לחשב כמה זמן נותר עד לסיומו. מה לעשות? אני בן אדם. המכונה צריכה דלק כדי לעבד. אני לא מדבר על סתם פנוקים, כמו אכילת חטיף באמצע היום, פנוק שבהחלט אפשר להסתדר בלעדיו, אלא על המצרך הבסיסי ביותר שלנו.

מה זה אומר? שאני יצור חסר. תמיד חסר לי משהו. מה הפעלה הראשונה שעושה תינוק בשניה בזה הוא נולד? מתחיל לנשם, וזה אומר שמרגע זה ואילך הוא זקוק לאויר, ממש כמו אויר לנשימה... אמנם אני משתדל להיות עצמאי ולעשות כמה שיותר דברים בכחות עצמי, אבל זה ממש לא אומר שאני משלם. כדי לא להיות רעב – אני זקוק למאכל, כדי לא להיות צמא – אני זקוק לשתייה, כדי לא להיות עיף – אני זקוק לשנה וכדי לא להיות בודד ועצוב אני זקוק לחבר טוב.

כך אצלי, אבל אצל ה' יתברך? הוא לא בן אדם. למה שיחסר לו משהו? הרי הוא שלם. אין לו גוף ולא דמות הגוף, הוא ברא הכל והוא גם כל-יכול ובקדיו לשנות הכל. אז מה פשר הדבורים על

חסרון. ה' הרי המציא ובָּרָא אֶת הַדָּבָר
בו אֵלָיו הוא מְשֻׁתָּקֵק. אֵצֶל ה' יִתְבָּרֵךְ
הַצֵּרֶךְ הוא חֶלֶק מִהַשְׁלָמוֹת שֶׁלוֹ. הוא
כָּל-יָכוֹל, וְלִכְּנֹה הוא יָכוֹל לִהְיוֹת גַּם שָׁלֵם,
שֶׁלֹּא צָרִיךְ כְּלוּם, וְגַם לְהִשְׁתַּקֵּק לְעִבּוּדָה
שֶׁלֹּנוּ, וְכָל זֹאת בְּעֵת וּבְעוֹנָה אַחַת! קִשָּׁה
לְהִבִּין? נו, בְּרוּה, הַשֶּׁכֶל שֶׁלֹּנוּ קָטָן וּמְגֻבָּל.
אֲבָל לֵה' יִתְבָּרֵךְ לֹא מִפְּרִיעוֹת קִשְׁיוֹת
כֵּאלֹלוֹ. הוא מַעַל הַקִּשְׁיוֹת וְהַשֶּׁכֶל שֶׁלֹּנוּ.
הוא נוֹשֵׂא הַפְּכִים!

עַל הַתַּאֲוָה הַקְדוּשָׁה שֶׁל ה' נֹאמַר
”תַּאֲוֹת צְדִיקִים אֵין טוֹב!”.

שְׁנוּזָה לְפָרְגֵס אֶת ה' בְּרוּחַ!
שִׁבַּת שְׁלוֹם וּמְבָרֵךְ!
?”

צֵרֶךְ בִּכְךָ! הוא מְשֻׁתָּקֵק לְרִאוֹת אוֹתָנוּ
פּוֹנִים אֵלָיו וּמְבַקְשִׁים אֶת עֲזָרָתוֹ. לְשֵׁם
כֵּךְ הוא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וְזוֹ הַתַּאֲוָה שֶׁלוֹ!

תַּאֲוָה בְּקִצּוֹל בְּרוּךְ: כֵּאֵל

נִכּוֹן, בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הַכְּנוּי 'בַּעַל תַּאֲוָה'
לְאָדָם אֵינוֹ נֹאמַר לְשִׁבָּח. זֶהוּ גִנָּאי
לְאָדָם, וְלִכְּנֹה קִצֵּת מְשֻׁנָּה לוֹמַר כֵּךְ עַל
ה'. אֵצֶל אָדָם מִצְבִּיעָה תַּאֲוָה עַל חִסְרוֹן.
אֲמָנָם מִתָּר לָהּ, וְאֶפְלוּ חוֹבָה עָלֶיהָ, לְאָכֵל
וְלִשְׁמֹר עַל בְּרִיאוֹתָהּ, אֲבָל זֶה לֹא אוֹמַר
שֶׁאִתָּה צָרִיךְ לְהִתְנַפֵּל עַל הָאֲכָל, וּבִטָּח
שֶׁלֹּא לְדַחֵף בְּדֶרֶךְ אֶת הַחֲבֵר... לֹא יִקְרָה
כְּלוּם אִם תִּנְהַג בְּאִפּוֹק וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ.

לְעִמַּת זֹאת, אֵצֶל ה' יִתְבָּרֵךְ תַּאֲוָה
הִיא מְשֻׁהוּ אַחֵר לְגִמְרִי. הִיא לְגִמְרִי לֹא

לְאִמַּת פֶּלְסוֹפִי:

מִהִי הַתַּאֲוָה הַגְּדוֹלָה שִׁישׁ לֵה' יִתְבָּרֵךְ?

יראה ותענוג נשמעים כשני הפכים גמורים, אך החסידות מלמדת שבعبודת ה' הם הולכים יחדיו. החסידות מראשיתה התמרדה כנגד היראה הקפדנית ומלאת-הדינים ולימדה שביחס לאלקים חיים גם היראה והבטול צריכים להיות מלאי חיות, תענוג ושמחה – "יראת הוי' לחיים". לאידך, תענוג שאינו מלווה ביראה, אפילו כשהוא מתחיל מתענוג בענייני אלקות, עלול להפוך להתפשטות גאוותנית ונהנתנית. גם אם התענוג לא יתדרדר, ללא התחדשות הוא פשוט יתבטל – "תענוג תמידי אינו תענוג". היראה היא הכלי השומר על התענוג, מרענן את הרגישות אליו ודוחף לעלות בקדש, "מחיל אל חיל". שילוב היראה והתענוג הוא שיא עבודת ה', המתגלה בממד הזמן בשבת קדש, יום התענוג האלקי שכולו יראת שמים (עד שאפילו "עם הארץ אימת שבת עליו"), ובממד המקום בבית המקדש, בו זוכים לראית אלקות שכולה עונג ושמחה בקרבת ה' לצד מורא-מקדש ובטול-השתחוואה מתוך יראה-עילאה לנוכח הגילוי.

את היסודות העמוקים הללו, של שילוב היראה והתענוג, דולה הרב גינזבורג שליט"א מתוך ספר חסידות קדום, קצר ולא כל-כך מוכר – "חיים וחסד" לרבי חיים-חייקא מאמדור, מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש. הרב, כדרכו, ממחיש כיצד ניתן לקחת 'ווארטים' חסידיים קצרים ומעוררי-לבבות, בסגנון בו נקטו רוב תלמידי הבעל שם טוב, ולחשוף מתוכם משנה סדורה ומעמיקה של השכלה אלקית ועבודת ה'.

כ"ה

סודות מן הסדר הגדה של פסח

הגדה של פסח עם פירושים מאת הרב גינזבורג. הגדה עם פירושים בכל הרמזות מהפשוט ועד לסוד, דרך הרכה רמזים ועבודת נפש

להזמנות - pnimi.org.il/store
achiya@pnimi.org.il

רוצים לקבל וואטספ יומי קצר מהרב גינזבורג?
שילחו הודעה ל - 050-7951105

